

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jul i Nordsjælland

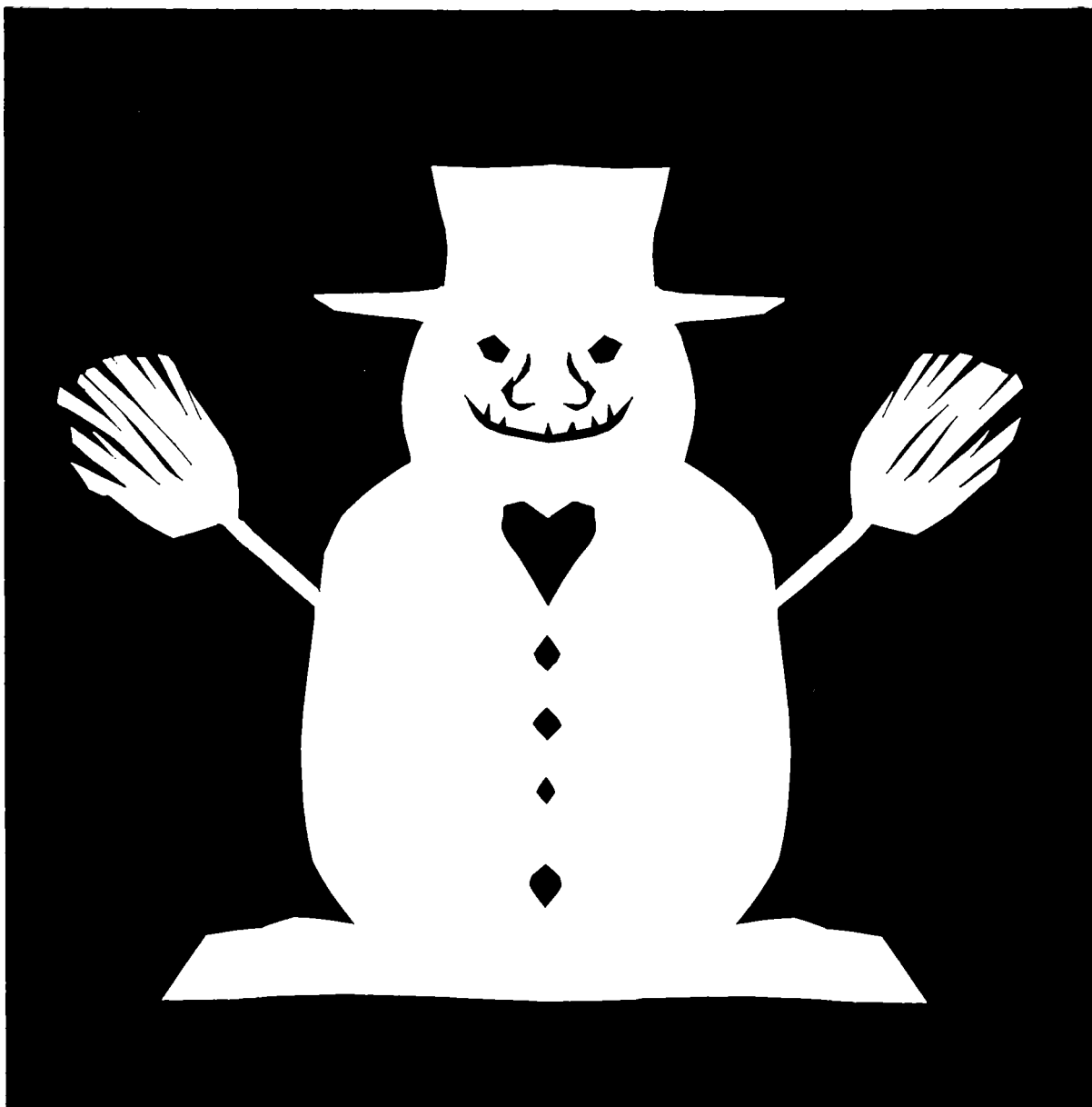
Asserbo Plantage, Maleri af Harald Hansen, som Redaktør, Forfatter Svend Rindholt giver en Karakteristik af i dette Aars »Jul i Nordsjælland«, Side 5.

Julen 1962

Udgivet af
Erland Gribse og Erik Gribse

22. Udgang

H. C. Andersen: Sneemanden.

*„ . . . det var just et Frostvejr, der maatte fornoie en Sneemand
 . . . men han var ikke fornoiet . . . han havde Kakkelovns-Længsel”.*

Der var engang – da jernkakkelovnen med messingkuglerne var eventyret i en kold hverdag . . . i dag bruger man

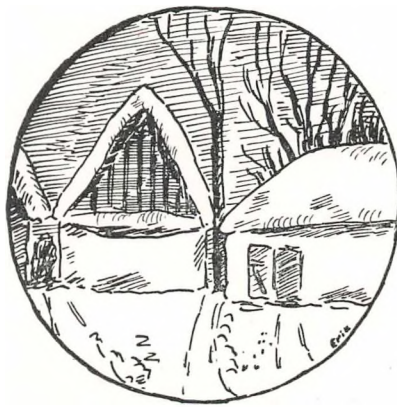

KGL. HOFLEVERANDØR
D ♦ F ♦ J
DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S

SALAMANDER
KEDLER · OLIEFYR · VARMLUFTSOVNE

Jul i Nordsjælland

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1962
TOOGTYVENDE AARGANG

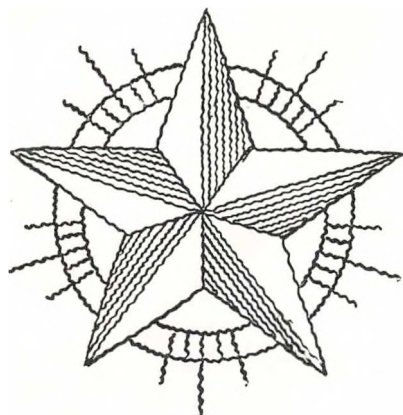
FREDERIKSVÆRK
FREDERIKSVÆRK BOGTRYKKERI
ALF JENSEN

INDHOLD

Kun et Menneske. Af Emus Jensen	3
Asserbo og den vide Verden. Af Svend Rindholt.....	4—5
Julenissens Avislæsning	7
Fredensborg-Husene.....	8
Nordsjællandske Skæmtesprog	10
Eventyret om Leonora Christinas Jammersminde. Af Borella Hansen	11
Vinterskovtur. Af Morten Wiberg	16
Nøddebo Præstegaard har 100 Aars Jubilæum. Af Erland Gribse	18
Fugle-Træsnit. Af Leif Rydeng	22—23
Genopdagelsen af Hellebæk Skovene. Af Max Iversen	24
Taarublæsningen paa Kronborg. Af Niels Friis	26
Røde Ran. Af Erland Gribse.....	28
Nye Fortidsfund ventes fra Bunden af Roskilde Fjord	30
Tre nordsjællandske Hjem. Af Eyvind Rafn	32
Mindehuset for Knud Rasmussen. Af Svend Rindholt.....	34
Min første Harejagt. Af Erik Gribse	36
Sidespring	38
Omkring en litterær Kro i Nordsjælland. Af M. I.	39

Eftertryk af

Artikler og Billeder i »Jul i Nordsjælland« kun tilladt i Uddrag
og mod Kildeangivelse

KUN ET MENNESKE

KAN man sige dét: Kun et Menneske! naar man véd, hvilke Kræfter Mennesket har tæmmet, — at det har underlagt sig Universet, — ophævet Afstandsbegrebet og gjort Uendeligheden til en lille Provins af vor Jord og nu kan færdes paa de Baner, der gennem Milliarder af Aar har været forbeholdt Sol og Maane og Himlens Kloder? Maa man ikke imponeres? Jo, — men man siger alligevel: *Tantum homo*, fordi Mennesket selv er den første til at vedgaa, at selvom det har gennembrudt Lydmurens Barriere og sprængt utallige af de Grænser, der holdt Skabningen som Fange paa Jorden, er der dog en Grænse, man ikke har kunnet overskride: Grænsen mellem Jord og Himmel, — mellem Mennesket og Gud. Betegnende for denne Indrømmelse af den menneskelige Afmagt over for denne Grænses Suverænitet, er at den eneste Himmelstige, jordiske Hænder har bygget, kun blev rejst i et Drømmesyn, der var luftigt som Morgenens Taager. Reelt er Grænsen aldrig blevet forceret af noget Menneske.

Derfor virker Juleevangeliet saa overvældende, som det gør. Thi det forkyn-der for Menneskeheden, at det ubeskrivelige og ujordiske, der er en Del af Guds egen Verden, — at det gik over Grænsen mellem Tid og Evighed og tog Bolig blandt Mennesker, eller — for at bruge et mere almindelig Udtryk: at Livets inderste Magt traadte ind i Tidens Kaar og Tidens Forhold og begyndte en Tilværelse under menneskelige Vilkaar med alt, hvad det kom til at indebære. Var det svært for Samtiden at forstaa det, er det vel ikke lettere i Dag at indsé, at Guds evige Herlighed har iført sig Jordelivets fattige Dragt, og at naar vi spørger gennem vor Sandhedssøgen, gennem vor Tænkning, gennem vor Angst og Længsel, — spørger efter, hvordan Livets Inderste er, og hvor vi finder Vej gennem den største af alle Gaader, — at saa er Svaret: I dette lille, hjælpeløse Menneske i Krybben! I ham bor hele Guddommens Fylde.

Tantum homo! Kun et Menneske, hvor man vilde have ventet Aand eller Kærlighed. Ja, — efter dets Væsen. Men ligesom den jordiske Verden har frembragt Diamanten som det mest fuldkomne, idet den er baade ren Stof og ren Form, saadan kender Guds Verden kun een Skikkelse, hvor Kærlighed og Aand kan træde levende frem og blive mødt og oplevet af jordiske Skabninger. Og dette fuldkomne er Personligheden, — Mennesket i sin reteste, ja guddommelige Skikkelse. Og derfor er Julens største Under: „Kun et Menneske!”

EMUS JENSEN

Sommerlig Pige i Have i Asserbo.
Maleri af Harald Hansen, Aarets Kunstner i
»Jul i Nordsjælland«

Asserbo

OG DEN VIDE VERDEN

OM MALEREN HARALD HANSEN,
HVIS KUNSTNERISKE HJEMSTAVN
ER KATTEGATSKYSTEN, OG SOM
IND IMELLEM MANGE TOGTER I
DET FREMMEDE ALTID ER VENDT
TILBAGE TIL DE SMILENDE, LYSE
STRANDE I NORDSJÆLLAND.

Af
SVEND RINDHOLT

INGEN dansk Kunstner har rejst saa viden om i Verden som Maleren Harald Hansen. Bortset fra Portugal og Irland har han hentet Motiver fra samtlige vestlige Lande, foruden fra Czekoslovakiet, Jugoslavien, Albanien og Grækenland. Han har ogsaa jævnligt opslaaet sit Staffeli i nordafrikanske Byer, har i Kunstens Tjeneste overfløjet store Dele af Grønland og har i Tyrkiet og Lilleasien malet danskbyggede Jerbanebroer mellem vildsomme Bjerge.

Men hans kunstneriske Udgangspunkt var Asserbo, og hertil er han gennem fyrretyve Aar trofast vendt tilbage fra Udlandsfærd, naar Trangen meldte sig til at genopleve den danske Sommer og hente Motiver fra dét Landskab, hvori han har Rod. Egnen blev han fortrolig med allerede som Soldat i 1911. Ti Aar senere fik han Hus i Asserbo, og han har siden da malet ved Kattegatskysten i den lyse Aarstid — de sidste Aaringer i Rørvig.

*

Som Harald Hansen er vidt berejst i den geografiske Verden, saaledes er han ogsaa vel bevandret i Kunstens. Man kan næsten sige, at ingen Motivkreds er ham fremmed. Landskabskunsten har han dyrket med Flid, og hertil kommer Figurkompositioner, Portrætter og Folkelivsbilleder, Opstillinger og Blomster, foruden Emner hentet fra Sportslivet. I dén Henseende har han malet store Lærreder med Ryttere og Boksere, Spydkastere og Roere, og det bør fremhæves, at han fra personlig Dyrkelse nøje kender hver af disse Sportsgrene.

Tyrefægtninger har han kun overværet som Tilskuer — i bl. a. Nîme og Arles i Sydfrankrig — og fra disse klassiske Arenaer har han malet en anselig Billedrække, præget af Dramatik og Farvevælde.

Harald Hansen har ogsaa udført adskillige store, dekorative Arbejder. Det begyndte i 1926 med en Udsmykning

Maleren Harald Hansen

af Vestibulen i De forenede Bryggeriers Bygning ved Raadhuspladsen. Det er her Scenerier med Kornhøst og Humleplukning, der symboliserer Husets Virksomhed. To Aar senere fulgte en Dekoration til den danske Sømandsmission i Gent og atter to Aar efter: det store mytologiske Billede i »Stærekassen«s Kuppel, — en farvestraalende Skildring af Afrodites Fødsel.

Til De forenede Oliekompagnier malede Harald Hansen i 1931 en Frise med Motiver af Boringer og Rørlægning i Persien, og i 1932 fulgte, foruden et Billede til Byraadssalen i Sønderborg Raadhus, Udsmykningen af et Trapperum i Tjørnegaardsskolen i Gentoft. Kunstneren satte sig i dette Tilfælde som Opgave at fortælle om Stadier paa Vejen fra Smaabørns Leg til Studentereksamen og han valgte at illustrere Opvæksten paa Baggrund af landligt Hverdagsliv, saadan som han havde det for Øje i Asserboegnen. Vi præsenteres først for et Par Smaa sammen med deres Mor, ser dem videre i et stort Felt, hvor Vasketøj hænges til Tørre, følger derpaa Barnet gennem Scenerier med indsatte Typer som Pløjemanden paa Marken, Skovarbejderen mellem Træer og Fiskeren ved Stranden for endelig at blive præsenteret for den unge Student, som netop har erhvervet den hvide Hue.

*

I to Tilfælde skulde det ske, at Brande tilintetgjorde Harald Hansens Værk. Det ene gjaldt et af Kunstnerens livfulde Scenerier fra en Tyrefægtning — ophængt i vor

Harald Hansens Udsmykning af Tjørnegaards-Skolen

Legation i Hamburg, det andet et stort Brobillede, som blev ødelagt, da Ingeniørforeningen brændte. Harald Hansens Indsats med Hensyn til sidstnævnte Motivkreds er dog smukt repræsenteret andet Steds. Blandt andet ejer den tyrkiske Regering tre af hans meget dekorative Broarbejder, malet i Lilleasien.

Af større Arbejder med Motiver fra Teknikens Verden bør i øvrigt nævnes Billedskildringer fra saavel Burmeister & Wain som Morsø Jernstøberier, medens dekorative Værker, der levendegør andre Emner fra Erhvervslevet findes paa Handelshøjskolen, i Christiansholms Fabrikkers Folke-spisestue samt i Handelsbankens Vesterbro-Afdeling og i Amagerbankens Lokaler i Sundby og paa Islands Brygge. Ogsaa til Parkteatret har Harald Hansen udført en dekorativ Udsmygning.

Hertil kan føjes en Række Museumsbilleder. Et Gletcher-panorama ejes af Kunstmuseet, et Bjergparti hænger i Stiftsmuseet i Maribo og en Tyrefægtningsscene i Odense, foruden at danske Motiver som »Skrænten ved Spodsbjerg« findes i Åbenrå Museum og »Hune Kirke i Århus, ligesom et Billede med Solsikker er gaaet til Museet i Ålborg. Endelig maa i denne Sammenhæng nævnes et Bjerglandskab, der tilhører Ingrid Jespersens Skole, og et Billede med Kone, der tørrer Tøj — et Sidestykke til det nævnte fra Tjørnegaardsskolen — som findes i Haslev Gymnasium.

Et Kapitel for sig er Harald Hansens Portrætter. Det første af den Art var af Stadsarkitekt P. Holsøe, det hidtil sidste af Kapelmester Johs. Frandsen. En Hovedindsats maa dog siges at være Portrætterne af Kongefamilien. Til det danske Hus i Paris er malet et stort Billede af Kong Frederik og Dronning Ingrid ombord paa »Dannebrog«.

Af Kongen alene har Harald Hansen udført et Portræt, som Livgarden ved 300 Aars Jubilæet modtog som Gave fra Majestæten, foruden et andet, hvor Kong Frederik er i engelsk Uniform, og som er Kongens Gave til Regimentet »The Buffs«, hvis Æresoberst han er.

Af Prinsesse Margrethe har Harald Hansen malet et Portræt til Skibet, der bærer Tronfølgerens Navn, og endelig har Kunstneren portrætteret Kongeparrets tre Døtre, et Maleri, der var Prinsessernes Gave til deres Forældres Sølvbryllup.

*

Harald Hansen er født 18. Februar 1890. Han kom paa Kunstakademiet i 1908 og fik Afgang her fra 1915. Tre Aar senere kom han ind paa Den Frie Udstilling, hvis Kunstnerkreds han siden har tilhørt.

Sit Rejseliv begyndte han i 1910 som Malersvend og gæstede bl. a. Schweiz. Den unge vordende Kunstner var dog alt andet end begejstret for de af Turister saa højt værdsatte Attraktioner. Det hele forekom ham alt for flot og overromantsik. Men Bjerge som saadan øvede alligevel Tiltrækning, og i Tyrol fandt Harald Hansen i 1921 den Storhed og Naturvælde, som inspirerede til de første Malerier af denne Art.

Han besøgte paa samme Rejse ogsaa Wien og Prag, og i de følgende Aar, da det var Italien og Frankrig, der særlig drog ham, vendte han flere Gange tilbage til de tyrolske Alper for at male. Siden blev Holland og Belgien gæstet, og paa en lang Rejse i 1932-33: Persien, Lilleasien og Grækenland.

Saa fulgte fem Aar herhjemme med Dyrkelse af navnlig det nordsjællandske Kyst-Landskab. Fra denne Tid, 1935,

stammer bl. a. det store Lærred »Sommermaane«, malet i Asserbo.

Men Rejselysten meldte sig paany. Jugoslavien, Albanien og Grækenland blev de næste Rejsemaal, og selv om Krigen satte en Stopper for al Udlandsfærd, og Kattegatskysten for nogle Aar blev Rammen om Kunstnerens Virke, kaldte den vide Verden ham atter, da Freden kom.

England og Spanien drog ham med nye, fremmedartede Motiver og tillige saa fjerne Lande som Marokko og — Grønland.

I Nordafrika var det især Folkelivet med dets spraglede Farver og aabenlyse Fattigdom, der tiltrak Harald Hansen. I Fez og Marakez har han bl. a. malet saa fængslende Figurer som blinde Tiggere, der fortæller Eventyr for forbi-passerende, og Slangetæmmere, der gøgler med deres farlige Kryb rundt om i Gaderne.

I Grønland var Motiverne af en ganske anden Art. Her er det de store, øde Vidder med Indlandsis og Snefjælde, Kunstneren har skildret. Rejsen kom i Stand paa den Maade, at det verdensomspændende Oliekompagni »Esso«, ønskede at skaffe sig en Billedrække fra Grønland til Selskabets fine og farvetrykte Tidsskrift »The Lamp«. Harald Hansen fik Opgaven overdraget og foretog gennem flere Maaneder en Række Flyvetogter for at samle Indtryk. Det blev i »The Lamp« til en prægtig Billedreportage. Men det blev tillige til en anselig Samling Kunstværker, udført efter de hastigt gjorde Studier. Et af disse Værker »Storeøen ved Umanak« hænger paa Amalienborg.

Harald Hansen har, som man vil forstaa, et enestaaende Rejseliv bag sig. Men Kattegatskysten — og navnlig Asserbo — har, som fremhævet i Indledningen, været hans kunstneriske Hjemstavn gennem fyrretyve Aar. Her blev hans velkendte Skovinteriører, og i øvrigt flere af hans store Udsmykningsarbejder, til. Og det blev bestandigt disse Kystegne, og nu sidst Rørvig, der drog ham, naar han — til Afveksling for den vide Verdens brogede Mangfoldighed — følte Trang til atter at indfange blide, lyse Stemninger paa dansk Grund.

Badebillede, af Harald Hansen

Julenissens Avislæsning

Her er et lille Udpluk af, hvad
Julenissen i Aarets Løb har faaet
Øje paa i de nordsjællandske Blade:

Ser man det!

16. Oktober 1961: »Frederikssund Brandvæsen meddelte, at den aarlige Brandøvelse i Slangerup Brandsogn vil finde Sted paa Lørdag.«

Enighed.

11. November 1961: »W. Augustesen gjorde opmærksom paa, at man ikke ønskede nogen Diskussion ... Han enedes derefter om en Liste med følgende Navne: ...«

Trætte Juletræer.

1. December 1961: »Juletræer paa Skakbrædt-Felter er den nyeste Kultur i Gurre Skov. Hidtil har man ikke gjort meget ud af Juletræerne, idet Jorden i Nordsjælland simpelthen er for god til denne Produktion. Træerne vokser for hurtigt til at blive saa trætte, som Traditionen kræver...«

Stop for Luftpost til Arresten?

29. Januar 1962: »Anholt mister sin Luftpost. Beboerne paa Anholt mister nu deres Luftpostforbindelse...«

Mam-mam.

21. Februar 1962: »Økonomaerne paa vore Sygehuse er ikke helt tilfredse med deres Titel ... De mener, at Økonoma-Titlen kan bruges af alle, der blot kan lave en Smule Mamd.«

Indvielseshøjtidelighed.

27. Februar 1962: »Til Indvielsen var indbudt en Række Bæster...«

Valdemar Sejrs Bil?

24. Marts 1962: »Vognmand N.N., der forleden fejrede sin 65 Aars Fødselsdag, har efterhaanden kørt i en Del Vogne som Taxa-Vognmand. Den ældste, en Adler fra 1212...«

Mistbænke?

12. April 1962: »Bænkefarmernes Tragedie er, at Baller og Fester som Regel bliver daarligt arrangerede.«

Motoriseret!

14. April 1962: »... at Regeringen under de løbende Forhandlinger i Bruxelles drager Omsorg for, at disse for vort Samfund saa vigtige Interesser bliver varetaget med tilbørlig Vogne er ikke færre end 33 Folkevogne, 28 Volvo samt 13 henholdsvis Saab og Ford.«

(Fortsættes næste Side)

Frisørkunstner?

24. April 1962: »Der er meget i den politiske Haarknude-Situation, som finder sin Forklaring gennem disse aabenhjertige Beken- delser.«

Reserve?

23. Maj 1962: »... uden Varsel grebet i Frakkereservet af en Mand...«

Æggeøl?

26. Maj 1962: »Ifølge en gammel Tradition er Jyllinge-Gundsø- magle Menighedsraads Medlemmer saa godt som hvert Aar paa en Sejltur til Jyllinge Holme i Maj Maaned for at samle Maageæg. Derfra gaar Turen videre til Ølskov...«

Giv Agt — løb!

28. Juni 1962: »Elever fra 4. Mellem A er under Hr. og Fru Munk Kristensens Ledelse rent til Harzen.«

Æd, drik og vær glad!

25. Juli 1962: »Bager eller Conditorsvend antages straks til fast Arbejde...«

Badevand eller Sødepulver?

27. Juli 1962: »... ubehagelig Oplevelse i Kalvø-Anlægget i Nærheden af Sødebadeanstalten.«

Uanmeldt — hvor hensynsløst!

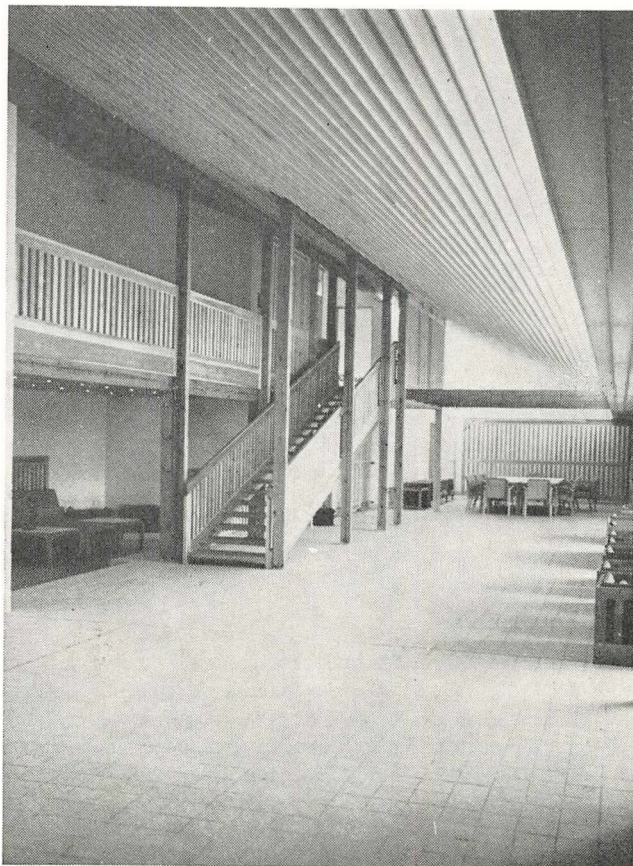
14. August 1962: »Denne Gang har Tyvene aflagt uanmeldt Besøg i fem Virksomheder...«

En Jernkur!

6. September 1962: »Jernpræparatet er beregnet til Smaagrise og findes baade som Tabletter og som Granulat. Hver Gris skal have en Tablet indlagt i Munden tre Dage før Fødselen, hvilket skulde være nok til at dække Grisens Jernbehov, indtil den selv er i Stand til at indtage Granulatet.«

Fredensborg-Husene

- en Villaby
for Udlandsdanske

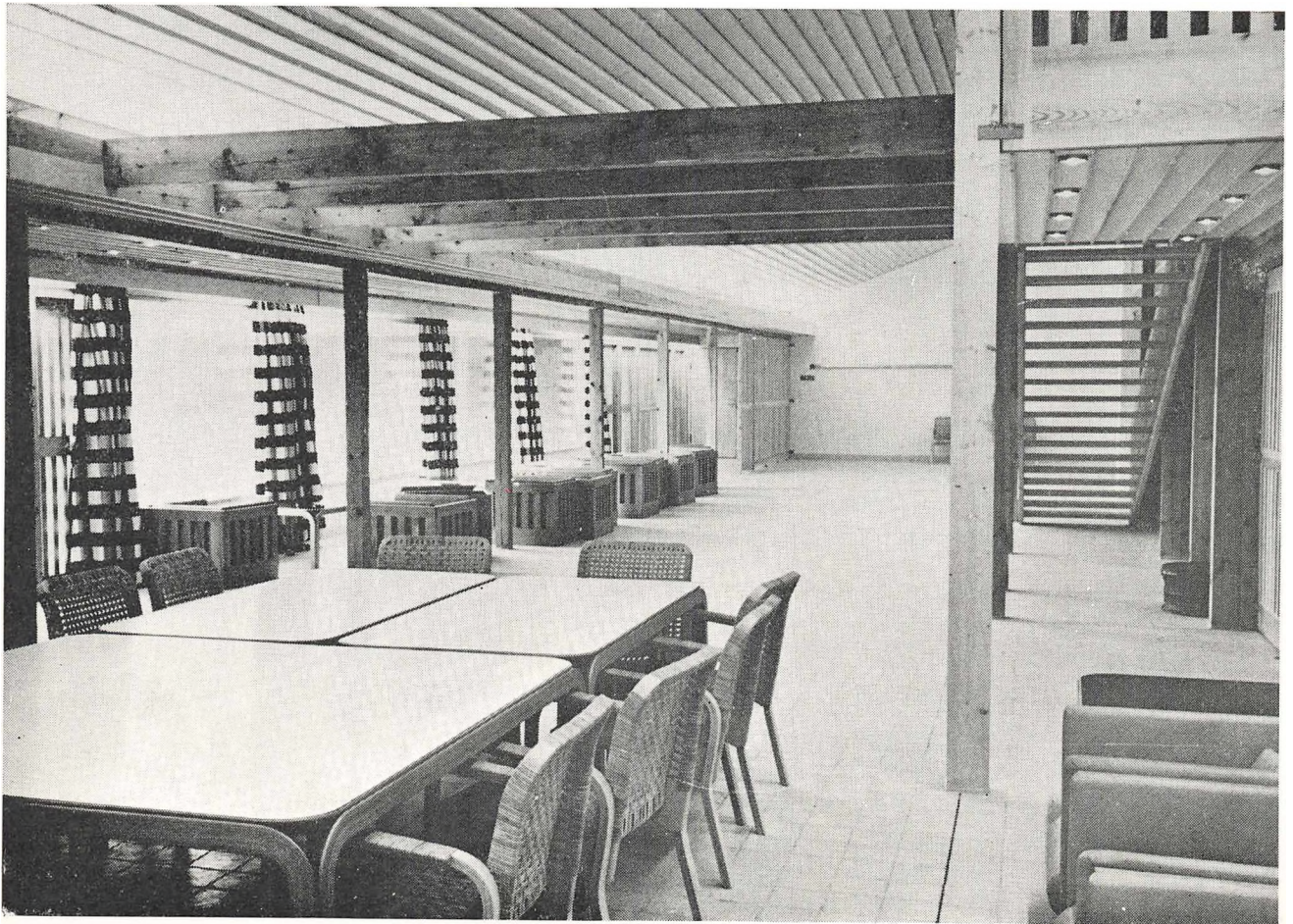
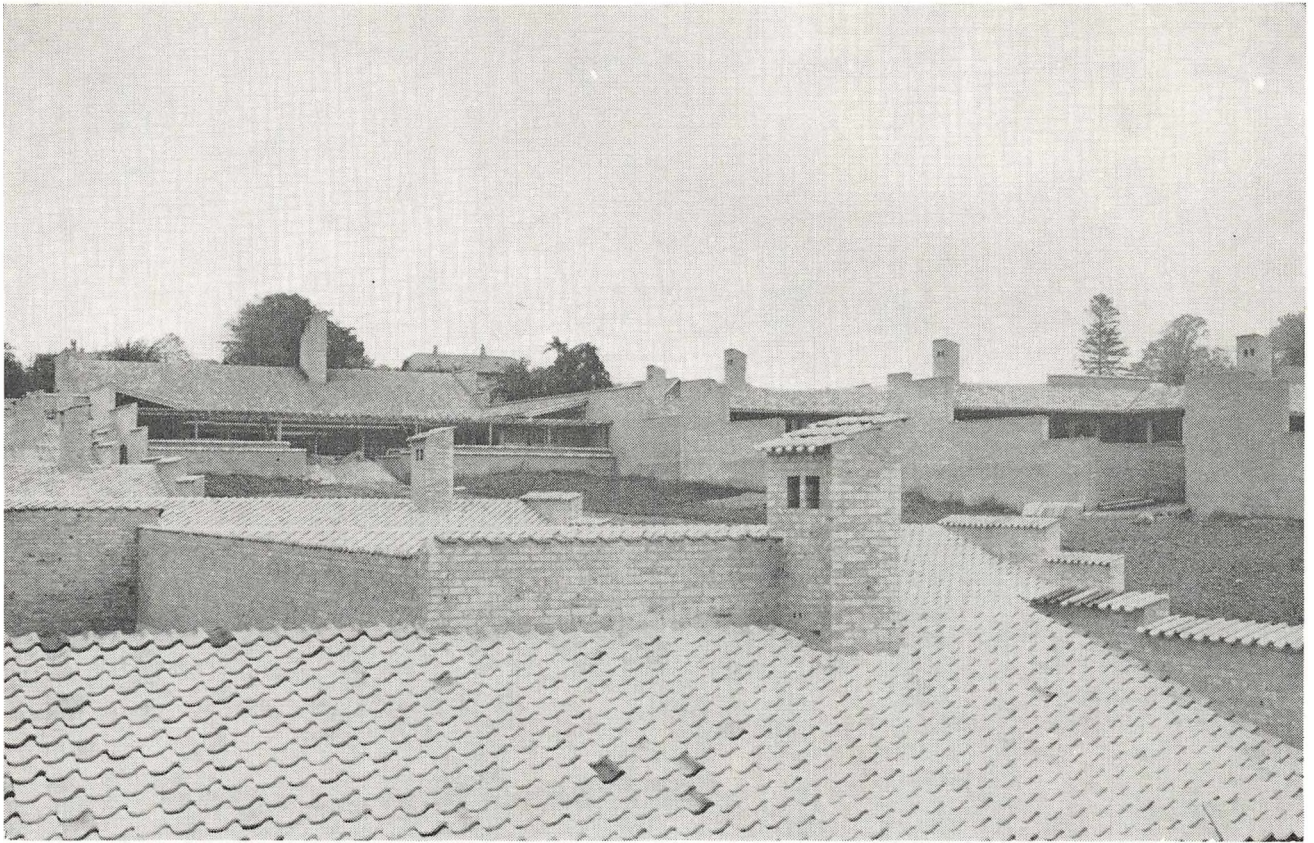
FORENINGEN »Dansk Samvirke« har under Navnet »Fredensborg-Husene« gennemført et Storbyggeri, nær Kongeslottet, udformet som en Villaby med Boliger for hjemvendte Udlandsdanske.

Der har været arbejdet med Sagen gennem en længere Aarrække. Allerede da »Dansk Samvirke« for en halv Snes Aar siden arrangerede sin storstillede Udstilling »Skatte fra det fjerne« blev Grunden lagt til dét, der nu er en imponerende Realitet. I Fredensborg fandt man et ideelt Terræn og erhvervede med Fordel det nødvendige Byggeareal. Og her er nu de sidste Par Aar, omkring et festligt Center, et moderne udformet Klubhus med Restaurant og Samlingslokaler, bygget et stort Antal Villaer, dels af mindre Type som Rækkehuse og dels af større som Gaardhuse med nydelige Haveanlæg.

Det er en af vore førende Arkitekter, Jørn Utzon — som forøvrigt forlægger Residensen fra Hellebæk til Australien — der dristigt, hensigtsmæssigt og smukt har udformet »Fredensborg-Husene«. Jørn Utzon vandt for Aar tilbage en Verdenskonkurrence om et Operahus i Sydney og forlader os for at være Opførelsen af dette Storværk paa nært Hold. Han bliver derved selv Udlandsdanser, hvad der er værd at bemærke i Forbindelse med, at hans sidste store Arbejde herhjemme netop er en Villaby for dem, der drog ud for at skabe en Karrière i det Fremmede, men siden vender tilbage til et Otium paa hjemlig Grund.

»Dansk Samvirke« har stor Ære af »Fredensborg-Husene«. En glimrende Ide har her fundet en lykkelig Virkeliggørelse, og der hersker da ogsaa stor Tilfredshed blandt dem, der som de første er flyttet ind i Villabyen nu i Efteraaret.

»Jul i Nordsjælland« bringer her tre Billeder, som viser Glimt af »Fredensborg-Husene« ude og inde.

„Naar føst Uhheld er ydde, saa ka' man reskere aa brække en Tømmelfinger i it Fad Tykmælk!“ sagde vor gamle Hjulmand.

„Den, som a' der ka' klare sig Lived igennem ydden ingaang imellem aa traadde i Spinaten eller sparke en Smuvle te' Løjsovsen, han er nøv int' saa klov, som a' han sæel troer!“ sagde Provst Graabjerg.

„I er it Par rajdige Knopsakker, for I ka' baade ta' Fødde te' jer aa slippe a' med den igen ydden Vidderværdighedder a' noven Slaevs!“ sagde Gine fra Skovgydden te' sine nyfødte Tvilninger.

„Nøv, a' man er bleed halgammel aa avlægs, saa er man jo fær'ig med aa ge' daaligt Eksempel, saa nøv maa man nøjs med aa ge' go'e Raad!“ sagde Smedde-Per.

„Ta' aa sig mig, hvodden a' man ka' holde sig ædru, naar Sprutten er saa udru, a' man immervæk maa ha' Bød etter nye Flasker!“ grinede Skomavrin fra Nyserup.

„Hør, Ole!“ sagde Kesten Ole Ans', mens di fik Fesperkost, „dersom a' een a' vos i dette Herrens Snøveer bli'r nøs te' i Aevden aa stikke nør i Huggehüvsed etter lidt Smaapinde te' aa tænde op med i Maaren ti'lig, saa maa döv endlig huse aa ta' it Par a' di store Brændeknydder med osse!“

EVENTYRET
OM

Leonora Christinas Jammersminde

PAA
FREDERIKSBORG
SLOT

Hvordan det berømmeligste af alle danske Memoire-Skrifter kom til Frederiksborg Slot, hvor Leonora Christina var født.

DEn 8de Juli 1921 stod Hillerød paa den anden Ende. Fra tidlig Morgen var alle Flag oppe. Byens Handlende havde pyntet Vinduerne saa festligt, som aldrig før, man fejrede 300 Aars Dagen for Leonora Christinas Fødsel paa Frederiksborg Slot.

Klokken 5 om Eftermiddagen samledes en stor og repræsentativ Forsamling i Riddersalen, og under Kong Christian d. 10des og Dronning Alexandrine Bortrejse repræsenteredes Kongehuset af Rigsforstanderen Prins Harald og Prinsesserne Dagmar og Thyra.

Der var udstedt 700 Adgangskort, men Salen kunde med Lethed have rummet 1000 Mennesker, uden at der var blevet Trængsel.

Festen indledtes med, at Direktøren for Det Kgl. Teater, *Johannes Nielsen*, reciterede en Prolog af *Sophus Michaëlis*.

Omkring Talerstolen var anbragt en Samling Leonora Christina Relikvier med det nyerhvervede Originalmanuskript til »Jammersmindet« som Midtpunkt. Desværre var Sjælen i det hele, Musæumsdirektør *Otto Andrup*, ogsaa forhindret i at være tilstede, men i Stedet for ham talte

Af
BORELLA-HANSEN

Diretøren for Rosenborgsamlingerne, den imponante *Bering Liisberg*, som i ydre Fremtoning var en skinbarlig Chr. d. 4de.

Ind imellem spillede Musik fra Baroktiden, som egentlig var tænkt fremført paa et Spinet fra Tiden, men de spinkle Toner druknede i den store Sal, saa man havde i Stedet for fremskaffet et Klaver fra omkr. 1800. *Anders Brems* sang en Serie Sange fra Leonoras Tid, men den helt store Ind-

Karel van Manders berømte Portræt af Leonora Christina fra hendes Velmagts Dage. Portrætet har indtil for nylig hængt paa »Rosenholm« i Djursland. Den mærkelige Hund, som hun klapper paa Hovedet, er en tam Ulv

sats ydede den yndige *Ella Ungermann*. Med blændende Kunst og stor Indfølelse læste hun forskellige Afsnit af »Jammersmindet« saa dejligt, at ingen, der hørte det, nogensinde vil kunne glemme det, og mange, mange med mig fik Lyst til igen at læse dette vidunderligt rige Memoireværk.

Efter Afslutningen i Riddersalen serverede 20 unge, hvidklædte Piger Vin og Kransekage i »Rosen«, og om Aftenen var der stor Folkefest paa Jægerbakken. Her dirigerede *Vitus Rathsbach* et stort Orkester og *Bering Liisberg* talte til en 5000 tallig Forsamling for Foden af Studenterhøjen. Det var før Højttaleren kom i Brug, men han havde Vejr nok i sig til at tale saadan, at enhver kunde høre ham i den stille Sommeraften, som Festen var begunstiget af.

I et næsten to Timer langt Foredrag gjorde han paa en levende og festlig Maade Rede for Leonora Christinas Liv, i Højhed og Fornedrelse, og for hendes dejlige »Jammersminde«s omtumlede Skæbne, indtil det endelig fandt sit blivende Sted i det selvsamme Slot, hvor dets Forfatterinde saa Dagens Lys for 300 Aar siden! —

»Jammersmindet« blev genfundet paa denne Maade. En østrigsk Adelsmand, Grev Waldstein, der var Efterkommer

Datteren Leonora Sophie Ulfeldt, malet af Jacob van Oost i Aaret 1665 og hjemført af Museumsdirektør Jørgen Paulsen

af Leonora Christinas Søn Leo, der efter Corfitz Ulfeldts Død gjorde stor Karriere ved Kejsershoffet i Wien, hvor han baade fik Titel af Rigsgreve og Feltmarskal, kom til Danmark en Gang i 60erne for at besøge de Steder, som havde Tilknytning til Leonora Christina, og som maatte antages at rumme Minder om hende.

Under Besøget kom Greven til at omtale, at der i hans Eje befandt sig adskillige af Leonoras Efterladenskaber, og deriblandt Originalmanuskriptet til »Jammersmindet«.

Grev Waldstein havde selv tænkt paa at lade det udgive i Østrig, men efter Forhandling med danske Filologer og Historikere indsaa han, at Stoffet var saa specielt Dansk, at det næppe lod sig gøre at lade det bearbejde andre Steder end i Danmark; og tilsidst gik han saa ind paa at stille Manuskriptet til Raadighed, og i 80erne udkom saa »Jammersmindet« herhjemme.

Det vakte kolossal Opsigt, og det var med blødende Hjerter, at man efter Udgivelsen maatte aflevere de kostelige Blade til Grev Waldstein.

Saa gik Tiden indtil efter den første Verdenskrig, da Inflationen i Tyskland og Østrig antog saa formidable Dimensioner, at en Sporvognsbillet kom til at koste en lille Million, og man kunde købe Alverden dernede, blot man havde Valuta, der ikke var tysk eller østrigsk.

Nu forstod Musæumsdirektør Andrup, at Chancen var der, og den blev udnyttet med al den Snarraadighed og Energi, som den geniale Musæumsmand sad inde med, og en skønne Dag i 1920 kunde han meddele, at det ikke alene var lykkedes ham at sikre »Jammersminde«-Manuskriptet for Landet, men at han der foruden havde erhvervet en Mængde andre værdifulde Leonoraminder, som nu vilde faa blivende Plads paa Frederiksborg.

Det var en højtidelig Stund, da man første Gang stod overfor de gulnede Blade med hendes fine, egenhændige Initial, der med mange kunstfærdige Snirkler og Sving indleder Værket: »Jammersminde« eller »En Ihukommelse om, huis sig med mig, Leonora Christina udi ded Blaa Taarn tildraget haffuer, fra Anno 1663 den 8. Augusti indtil Anno 1685 den 19. Maj.«

*

Det er ikke langt fra, at man faar en Klump i Halsen, naar man staar overfor dette gribende Dokument om, hvordan Guds frygt og Sjælsstyrke kan bære et Menneske igennem den mest oprørende Fornedrelse, og i Stedet for at nedbryde Ofret, føre det frem til Afklaring, Vækst og Sejr, saa hun kunde forlade sit Fængsel efter 23 Aars Indespærring med oprejst Pande og med et Sind i fuldkommen Balance, fuld af Tak til Gud over, at hun igennem Lidelserne havde vundet Fred i Sindet og fundet sig selv.

Nu er det ikke min Mening, at jeg vil give mig til at optevle Forløbet af hendes Tragedie, for det er jo i hvert Fald kendt i de store Træk af de fleste; jeg vil hellere forsøge at give et Rids af de ydre Forhold, som Leonora som Barn og ung Pige levede under, og saa af nogle enkelte, mindre kendte Afsnit fra »Jammersmindet«. —

Der hænger paa Frederiksborgmusæet et morsomt Billede af hendes Mor, Kirsten Munk, malet af Jacob van Doort (Originalen hænger paa Wedelsborg). Man ser Fru Kirsten i stiveste Skrud af guldindvirket Brokade med strittende Kniplingskrave, og ved Siden af hendes 3 Døtre, bittesmaa Damer i nøjagtigt samme Antræk som Moderen med stramme Snøreliv og det hele! De arme Unger! — tænker man uvilkaarligt! Den eneste af de fire portrætterede Børn, der er fornuftigt paaklædt, er Sønnen Valdemar, som er anbragt paa et Bord i tvangsfrit Dress, han er nemlig til en Forandring i bar Skjorte.

*

Den yngste af de tre smaa Dukker er Leonora Christina. Efter Dronning Cathrines Død giftede Chr. 4. sig med Adelsdamen Kirstine Munk, Datter af den myndige Fru

Ellen Marsvin til Dalum Kloster og Ellensborg paa Fyn, og dette Ægteskab, som varede fra 1615 til 1630, udviklede sig gennem Aarene til et rent Helvede for begge Parter.

Hun har været en Kvinde med et Temperament som Krudt og Kanel, og hendes Forhold til Børnene var nærmest hadefuldt, hvilket i højeste Grad saarede Kongen, der selv var umaadelig glad for alle sine Børn.

Efterhaanden som Fru Kirsten udviklede sig til en ren Furie, lod Chr. 4. Børnene sende til Bedstemoderen paa Dalum, og en Overgang til Slægtninge i Holland.

Da Forholdet mellem Kirsten Munk og Kongen endelig er ført til Bristepunktet, sender hun ham et Brev, hvori hun anmoder om forskellige Rettigheder, idet hun henviser til sin lange, tro Opvartning og den Livsfare, hun saa ofte har svævet i ved at føde ham de mange Børn (10 ialt)!

Hertil svarer Kongen: »Havde din Opvartning været tro og flittig indtil Enden, som den var i Begyndelsen, da havde du deraf haft stor Ære og Berømmelse.« — Men saa giver han hende af Grovfilen: »At du med Børnene at føde haver udstanden stor Fare, derpaa haver du visseligen ikke tænkt, naar du kalder dem Horeunger og Tæver, og lader dem gaa pjaltede og revne, — men du glemte aldrig at tage (Penge) ud af Renteriet og andetsteds til deres Underhold, som Regnskaberne viser.«

I et Brev til Ellen Marsvin beklager Fru Kirsten sig over, »at skulle have det gamle Svin i sin Seng hver eneste Nat.«

*

Hun bedrog Kongen ganske aabenlyst med en tysk Greve, som opholdt sig ved Hoffet, og opførte sig saadan, at det ofte førte til ren Skandale. Hendes sidste Barn nægtede Kongen saaledes at antage som sit eget, og den lille Pige gav han Øgenavnet »Kramsfuglen« eller »den kasserede Frøken«. Med denne Fødsel var Bægeret løbet fuldt og Skilsmissen blev uundgaelig. De to har tilsidst gaet hinanden paa Nerverne ud over alle Bredder.

I et Brev til Hannibal Sehested giver Kongen saaledes en Beskrivelse af en »hyggelig« Aften: »Da vi nu til Mortens Aften gik til Bords, og skulde være lystige, sad Fru Kirsten og surmulede og vilde hverken tale til Prinsen eller Hertugen, og saa var det Lag ødelagt!

Da det nu var Tid at gaa til Sengs, lukkede hun Døren imellem os og lagde to tyske Jomfruer og nogle andre Kvindfolk tværs for Døren, saa ingen kunne komme derigennem. — Til Minde herom lod jeg næste Dag lægge en stor Kampesten paa Vejen der, hvor man gaar henad den lille Ladegaard til, hvilken Sten endnu findes der, med indhugget Aarstal, og et Sæde udhugget deri.« —

Det er let at forstaa, at det har været usunde Forhold for Børnene at vokse op under, naar Forældrene levede sammen som Hund og Kat. Leonora Christina indtog en mærkelig Særstilling i Børneflokket, og hun røbede meget tidligt en ualmindelig god Forstand, Retfærdighedssans, Pligtfølelse og Karakterstyrke; medens alle de andre Børn var maadeligt begavede.

Efter Ægteskabets Sammenbrud blev Pigebørnene givet i den højadelige Karen Sehesteds Varetægt, og hun røgtede sit Hverv med haard Haand. Hun har været en skrap Madam, og hendes Behandling af Børnene grænser til den rene Sadisme.

Leonoras aandelige Overlegenhed, hendes Væsens medfødte Anstand og Selvbevidsthed isolerede hende i Søskenkredsen, og skabte Misundelse og Fjendskab baade blandt

Leonora Christinas Datter, Ellin Kirstina Ulfeldt, ligeledes malet af Jacob van Oost 1665. Billedet er hjemført sammen med Søsterens Portræt for faa Aar siden af Museumsdirektør Paulsen og efter Restaurering ophængt i Leonora Christinas Stue. De to dejlige Portrætter er en Attraktion, som vi maa være lykkelige over at have faaet indlemmet i Frederiksborg Museets i Forvejen saa rige Portrætsamling

Børnene og hendes Opdrager. Karen Sehested især følte sin Underlegenhed overfor det mærkeligt begavede, voksne Barn, og hvert Øjeblik lod hun Riset danse paa hendes Rygstykker.

En Gang da Fru Karen havde set sig gal paa Fransklæreren, Hr. Küchelson, indsendte hun Klage til Kongen over, at han ikke lærte Børnene noget, og det var i og for sig rigtigt nok, men det skyldtes slet og ret Dovenskab fra Børnenes Side.

Da den arme Mand følte Jorden brænde under sig, tiggede og bad han Leonora om at redde ham ved at arbejde alvorligt en Tid, indtil Kongen kunde ventes til Overhøringen. Leonora, som ellers ikke kunde lide Fransklæreren,

fik ondt af Fyren, og tog sig sammen og læste som en besat, og alt, hvad hun læste, blev paa forunderlig Vis hængende, saaledes at hun snart kunde læse og oversætte frit fra Bladet. De andre Børn var saa dumme, dovne og ondskabsfulde, at han hurtigt opgav at appellere til deres Hjælp. Da Dagen for Overhøringen kom, havde Kongen faaet Forfald, men han sendte i Stedet for den udvalgte Prins Christian og Hofprædikant Christian Jensen for at faa et Skøn over Børnenes boglige Kundskaber og Lærerens Duelighed.

Først kom Sofie for i Tysk, og det gik elendigt, medens Leonora ikke blev Svar skyldig!

Karen Sehested blev mere og mere rød i Kammen, og tilsidst sagde hun: »Ja, det er nu ogsaa især det franske, at det staar ilde til med.« Det lod til, at hun havde Ret; de andre Piger begreb ikke et Muk, men Leonora klemte paa, saa det gik som Kæp i et Hjul. »Stop!« sagde Karen, »det er da let at høre, at det er noget, hun har sammen med Læreren. Det har hun lært udenad i Forvejen.« —

Prinsen tog saa selv Bogen og slog op paa et tilfældigt Sted, men det forandrede ikke Sagen, og bagefter citerede Leonora et fransk Digt i Tilgift uden at se i Bogen. Med en Bemærkning om, at det jo saa betænkeligt ud til, at de andre Søkende var godt dovne, medens Leonoras Præstation beviste, at Læreren var i Stand til at lære dem, der vilde lære, hævdede han Mødet. — Men Karen Sehested skummede af Raseri, og længe varede det ikke, før hun fandt en Lejlighed til at hævne sig. En ren Bagatel gav hende Foranledning til at slide 2 Ris op paa den unge Piges Ryg, og da hun ikke fandt, at Pigebarnet jamrede nok, tog hun den tykke Ende i Brug, indtil Pigens Ryg sad i det blodige Kød. Det varede 4 Uger, før hun kunde gaa efter den Omgang.

Allerede som 10-aarig var Leonora blevet trolovet med Korfitz Ulfeldt, og da denne ad Omveje kom under Vejre med, hvordan man behandlede de kongelige Børn, gik han til Kongen og klagede over Fru Karens Opdragelsesmetoder, men Kongen svarede: »Du skulde hellere glæde dig, Korfitz, over, at der bliver sørget for, at du faar en veloplagt Hustru.« Tiden var haard, og »Barnets Aarhundrede« var endnu ikke opfundet! —

*

Da hun var 15 Aar, blev hun gift med den meget ældre Korfitz Ulfeldt, og det blev paa sin Vis et meget lykkeligt Ægteskab. Lige fra Barneforlovelsens Dage elskede hun sin Korfitz, og hun svigtede ham aldrig, selv om han bar sig nok saa taabeligt ad. »Troskab er den Dyd, man ej bør blues ved,« siger hun i et Digt, og Troskab var vel hendes fornemste Egenskab — stor i Kærlighed og Troskab og stor i Arrogance og Had, saadan var hun, før hun gennem Lidelsen fandt sig selv og fik Fred i Sindet.

Ogsaa Korfitz Ulfeldt var forelsket i sin stolte Frue lige til det sidste. Et af de allersidste Breve, han skrev til hende, medens hun var i London for at prøve paa at faa Kong Karl II til at tilbagebetale 18.000 Rigsdaler, som Ulfeldt havde laant ham, begynder saaledes: »Kære Hjerter og aller-

kæreste Liv i denne Verden, Fru Leonora Christina«. — Ulykkerne, som gennem mange Aar havde plaget dem, havde ikke formaaet at rokke ved deres Ungdoms Kærlighed!

I Stedet for Penge holdt Kong Karl hende hen med Løfter og honningsød Smiger, indtil der kunde gaa Bud frem og tilbage over Nordsøen, hvorefter han lod hende arrestere og udlevere til den danske Delegation, der langt

Fru Kirsten Munk med sine 4 Børn. De arme Unger! Den mindste af de smaa Dukker er Leonora Christina; der kun har været et Par Aar, da hun blev uglet ud som en tro Kopi af sin Moder

om længe naaede frem. Dermed var hendes Skæbne beseglet, og Resten er kendt af de fleste. Korfitz døde Aaret efter i en Baad paa Rhinen, og ingen kender hans Grav, og Leonora blev for 22 lange Aar begravet i »Blaataarn«s skumle Fangehuller.

Den skændige Behandling, man gav hende, det uhumsk Hul, man puttede hende ind i, og de raa og svinske Opsynsmænd og Kvinder, man belemrede hende med, var i de første Aar nær ved at knække hende, og mange Gange bad hun Gud om at faa Lov til at dø. — Tre Aar efter, at hun var indsat i »Blaataarn«, gjorde hun en Opdagelse, og hun skriver herom: »Anno 1666 stakket efter, at den Kvinde Karen Niels Datter var kommen til mig, blev vi først var, at der var Sten-Gulv i vort Fængsels Kammer, eftersom et Stykke Skarn af hende blev opbrudt og Stenen kom til Syne. — Jeg havde altid taget det for Lergulv. Den forrige, Karen Oles Datter, var af dem, der bare jævned Skarnet, men tog det ikke bort. Denne sidste Karen plagede mig ideligen hver Dag for at bryde det op overalt paa een Gang. Det skulde hun snart faa gjort. —

Jeg mente, at det vilde bekomme os ilde, om det skete paa een Gang, thi der skulde Vand til at bløde det med, og den Stank i det beklemte Hul vilde foraarsage os Sygdom, men at løsne et Stykke efter andet vilde lettere ske foruden Ulempe. Hun blev ved sin Mening og ved sin Begæring. Troede, at hun kunde overtale Slotsfogeden til at lade Døren staa aaben saa længe, indtil det var gjort.

Men da Taarngemmeren havde flyet hende en Balle med Vand, lukte han fluks Døren. Jeg lagde mig paa Sengen og trak mig tæt over Ansigtet, og hun skrumpede, og sloges med Skarnet. Den Mængde, der var af Skarn, var utrolig! Der var sanket i mange Aar, thi det havde været Misdæderes Fængsel, og derinde havde de gjort deres Behov. — Hun lagde al den Uhumskhed i et Hjørne, og dets Mangfoldighed var saa stor, som et Bondelæs!

Det blev liggende indtil om Aftenen ved Maaltidstid, da bleve Dørene først aabnede. Det skete som jeg frygtede: Vi blev begge syge, Kvinden kom sig før jeg, thi hun kom ud i Luften, men jeg maatte blive i det indeklemte Hul, hvor fast ingen Lysning var. Vi vandt ogsaa det derved, at Loppernes Mangfoldighed plagede os Dag og Nat, og var hende mere vedhængende end som jeg, saa hun ofte var færdig at græde. Jeg lo og gjorde Skæmt deraf, nu havde hun faaet den Tidsfordriv, hun saa længe havde savnet, vi maatte jo intet Arbejde!

Lopperne sade saa tykt paa vore Strømper, saa Luven af Strømperne ikke kendtes, og strøg vi dem af i Vandbækkenet.« — —

*

Dette lille Afsnit giver et godt Billede af de Vilkaar, hun havde at leve under i de første mange Aar, og af hendes kærnefulde Sprog og hendes Evne til at se praktisk paa Tingene og hendes ukuelige Sans for Humor midt i Tragdien. —

Saa længe Fr. 3. levede var hendes Kaar meget onde og trange, men efter Kongens Død mildnedes de paa mange Maader. Chr. d. 5tes unge Dronning havde stor Medlidenhed med hende og gjorde mange Forsøg paa at lette Tilværelsen for hende, men den gamle Havgasse, Enkedronning Sofia Amalie, tyranniserede hele Hoffet, Kongen inclusive!

Trods alt fik Leonora lidt Penge mellem Hænder og kunde købe sig forskellige Materialer til at forslaa Tiden med, som Broderi, Garn og Papir. At hun hverken sultede eller tørstede i de sidste Aar i »Blaataarn« fremgaar af de gamle Regnskaber, der viser, at hun hvert Aar fik fornemt Udstyr fra Hofskræderen. Hendes Ration af Lys var 21 om Vinteren og 14 om Sommeren — ugentlig!

Hun fik daglig leveret en Pot Vin og 2 Potter fint Øl, medens Karen fik 2 Potter Øl af en tarveligere Slags. Til daglig skulde hun have 4 Retter Mad, og hver Ret var saa rundeligt beregnet, at den f. Eks. bestod af en hel Gaas, et kvart Lam eller 2 Ænder, saa det er forstaaeligt at hun kunde faa et Overskud, hvormed hun kunde bestikke Plageaanderne til at bringe den stakkels gamle Dr. Sperling, som sad i Fængslet lige ovenover, lidt godt fra hendes

Bord. Han sad der jo for hendes og Korfitz Skyld, og blev meget slet behandlet til Trods for, at han ingen Verdens Ting havde gjort — ud over at han havde været Familiens Huslæge!

Hendes sidste Aar i »Blaataarn« blev ogsaa i højeste Grad formildede derved, at den raa Bandit, Slotsfogeden, til Stadighed var syg og sengeliggende, og hans Stedfortræder, Tøtzleff, var en venlig og beleven Mand, ligesom hun fik rare og hengivne Kvinder til sin Opvartning.

Til sidst var det ikke langt fra, at hun hyggede sig i sit Fængsel, som hun vidste vilde vare indtil Enkedronningens Død.

Hvem af dem mon først vilde naa til Maalet? —

Endelig i 1685 himlede den gamle, eller gik den anden Vej, og ganske kort Tid efter blev Leonora sat paa fri Fod.

Da Tøtzleff kom og meddelte hende, at nu kunde hun gaa — nu var hun fri, var det hun sagde de berømte Ord: »Saa længe jeg er indenfor Fængslets Mure er jeg ej fri, og jeg vil og *ud med Manér*«. Hun fik anvist en Fløj af det nedlagte Maribo Kloster som Opholdssted, og Kongen tilstod hende en aarlig Appanage paa 1200 Rigsdaler foruden en Mængde Naturalieydelser. Her levede hun saa sine sidste Aar, indtil hun lukkede sine Øjne d. 16de Marts 1698, med Fred i sit Sind og Tak til Gud! —

*

Hun bevarede, trods den haarde Medfart Livet havde givet hende, baade sin aandelige og legemlige Spændstighed til det sidste. Paa Frederiksborg ligger i en Montre et stort Stykke hvidt Silketøj, hvorpaa hun har skrevet en lang Redegørelse med Tusch med haarfine Initialer og præcis formede, bittesmaa gotiske Bogstaver, og i et Hjørne har hun anført: »Dette haffuer jeg skreffuen *foruden Glar* i min Alders 65 Aar. *Gud alene Æren!*

Tegning af Jensenius.

Vinterskovtur

✧

Af Morten Wiberg

VINTERSKOVTUREN begyndte tidligt Søndag Morgen. Min Kone havde meddelt mig, at jeg altid kom »ud til saa meget«, og hun »sad altid hjemme«, og hun »oplevede aldrig noget«. Nu vilde hun ud.

— Vi kan se, om der skulde være en aller anden interessant Udstilling, sagde jeg.

— Det er frisk Luft, jeg trænger til. Hvorfor skal Skovture altid foregaa om Sommeren? Kan vi ikke ta' paa en rigtig Travetur?

— Ja, med Madpakke, sagde Datteren. Jeg vil ha' Sardiner paa.

— Hvis det endelig skal være, sagde jeg, saa kunde vi jo tage Resten af Snapsen med, den fra Julen. Iøvrigt synes jeg, det er en dødssyg Idé.

Men de opflammede mig saa længe, at jeg tilsidst indvilgede i at se nærmere paa Kortet. Det skulde ikke være for langt væk, men heller ikke saa kort, at det blev den sædvanlige Tur rundt om Huset.

— Naa, saa lad os da prøve, sagde jeg. Otte halve Stykker til mig, et med Ost. Men ingen Leverpostej, hvis det skal være en ordentlig Skovtur. — Spring lige op paa Loftet efter en Æske, sagde min Kone.

Jeg fandt en Skotøjsæske frem og stillede den paa Køkkenbordet.

Saa begyndte vore Forberedelser. Jeg pakkede Brød ud, Datteren smurte. Nogle med Smør, nogle med Fedt. Vi

lagde Paalægget parat til min Kone, og jeg satte mig ind for at kikke lidt i Søndagsavisen.

*

En halv Time efter tillod jeg mig at spørge høfligt til Forehavendet.

— Du tror altid, Maden smører sig selv, sagde hun. Det skal jo være Skovturmad. Vil du sørge for Tøjet?

— Tøjet, sagde jeg. Jeg har Tøj paa.

— Vi skal klædes godt paa, vi er ikke helt unge længere.

Det er en af min Kones Yndlingsmeddelelser. Jeg ved virkelig godt, hvor ung eller gammel jeg er, uden at jeg behøver at blive mindet om det i Tide og Utide.

— Det er ikke mig, der vil lege Sportsmand, sagde jeg.

Jeg tog Vinterfrakker og Halstørklæder ned fra Knagerne og lagde et Rejsetæppe frem. Saa satte jeg mig til at læse igen.

— Hvor skal vi saa hen? raabte hun.

Jeg maatte afbryde og studere Kortet. En Del Ture blev kasseret. Endelig var der en, de kunde godkende. Vi skulde først med Toget og saa spadsere et Par Kilometer ind i en Skov. Og nu syntes jeg pludselig ogsaa, at det i Grunden kunde blive meget morsomt. Man var da i hvert Fald fri for at se paa alle de andre Skovgæster, der altid havde taget de bedste Pladser, naar man endelig naaede frem til en af de anerkendte Lysninger i Skoven.

— Skoene, raabte min Kone, gider du pudse dem?
— Jeg pudse Sko? Kan du ikke engang pudse dine egne Sko?

— Jo, men vi skal se at komme af Sted før Frokost, ellers er der ikke noget ved det. Jeg ta'r de tyksaaede paa.

— Hvor staar de?

— Prøv og se i det lille Skab.

Der stod de ikke. Jeg fandt dem *oven paa* Skabet, og bagefter sagde min Kone, at det var ogsaa det, hun havde ment. Men hun havde travlt, og jeg havde ikke andet at lave. Jeg pudsede dem og maatte vaske mig bagefter. To Gange Søndagsvask, det var næsten for meget af det gode.

— Skal Ungen ikke bestille noget? spurgte jeg og satte mig til at læse en af de lange Søndagsartikler.

— Hun hjælper mig med Maden.

Jeg sank ned i Avisen. Saa var hun der igen:

— Skal du ikke barberes?

— For at springe rundt i en Skov med en Skotøjsæske under Armen?

— Du glemmer, vi først skal med Toget.

Naa, saa barberede jeg mig, og paa den Maade blev jeg faktisk vasket tre Gange paa een Dag . . . og *min* sarte Hud.

— Er der mere, saa sig det hellere med det samme, raabte jeg lidt irriteret.

Min Kone kunde dog ikke komme i Tanker om noget lige i Øjeblikket, saa jeg satte mig. Men idet jeg tog den kulturelle Del af Avisen, kom Datteren farende og bad mig slaa en Dobbeltknode paa Snørelidserne. Det nægtede jeg, men saa raabte min Kone, at det kunde jeg godt gøre, mens hun smurte.

Jeg var forlængst færdig til at trave ud i den herlige Natur, men maatte naturligvis vente en god Stund paa Kvinderne. Det sagde jeg noget om, men fik det Svar, at en Husmor har mere at gøre, end Folk almindeligvis regner med.

— Jamen, hvad bli'r det til? raabte jeg. Hvis vi skal af Sted, skal det være NU. Ellers maa vi ha' Lommelygter med.

Pludselig meldte de alt klart. Ekspeditionen kunde afgaa. De stod i Døren og saa faktisk meget søde ud i Travetøj, Datteren med en mægtig Madæske under Armen. Jeg skyndte mig at tage Frakken paa og styrtede ud af Døren. Saa opdagede jeg, at jeg havde glemt Kortet. Ind igen.

Da ringede Telefonen.

*

Skulde jeg tage den? Nej, Klokken var snart 12. Dagene er korte her om Vinteren. Lad den dumme Maskine ringe.

Men det *kunde* jo være noget vigtigt?

Jeg tog Telefonen. Det var min Chef. Om jeg havde travlt?

— Naae, næe, travlt og travlt, sagde jeg. Hvis der var noget saa. . .

Næ, det var saamænd ikke noget særligt. Men han skulde ud til Frokost, og han ventede en Telefonbesked. Om han

ikke maatte lade Telefonen stille om til mig? Den vilde komme om højst to Timer. . .

Kvinderne stod ude paa Trappen og blev lidt utaalmodige. Datteren blev sendt ind som Stafet. Hvor jeg dog blev af? Jeg vinkede bagud. Hun kunde vel for Pokker se, jeg telefonerede.

— Jeg, selvfølgelig, sagde jeg i Telefonen, det *manglede* da bare.

Jeg sagde endnu et Par Ord, men det var først efter at jeg havde lagt Røret.

*

Der gik næsten en hel Time, før det stive forlod min Kones Ansigt. Og det til Trods for, at jeg fik en af mine straalende Ideer:

— Skal vi saa se at faa pakket ud! Vi *lader*, som om vi er paa Vintertur, vi sparer Togbilletterne og slaar os ned her i Stuen. Jeg er skrupsulten. Ih, hvor er det morsomt, sagde jeg.

Men min Kone gjorde klar til at lægge Frakken.

— Nej, nej, sagde jeg oprømt. Det er der ikke noget ved. Behold Tøjet paa. Vi er paa Skovtur, vi har lige fundet en Lysning, og nu skal vi se, hvad Mor har i Kurven.

Jeg skubbede Stolene lidt til Side og bredte Rejsetæppet ud. Datteren var anderledes med paa Spøgen, hun tog et Par Potteplanter ned og stillede dem ved Madæsken. Vi lagde os i Græsset.

— Pjat, sagde min Kone. Jeg lægger Frakken. Her er varmt.

— Nu maa du vise, du har Fantasi, sagde jeg. Hit med Æsken. Hvor er Snapsen?

— Sardin til mig, sagde Datteren, sæt dig nu ned, Mor, kan du ikke se den *vidunderlige* Udsigt her?

— Jeg kan kun se din Fars tykke Hoved, sagde hun.

Vi meddelte hende alt, hvad vi kunde se, en blaa Sø, nogle meget smukke Graner og et straatækt Hus.

— Og der sidder en Stork paa Taget, sagde jeg begejstret.

— Her midt om Vinteren, sagde min Kone — — ikke mere Snaps til dig!

Og vi fik hende ikke til at slaa sig ned i Græsset. Hun spiste sin Mad i opretstaaende Stilling. Jeg prøvede at lokke hende ud for at lave Kaffe.

— Nu er det nok med det Pjat, sagde hun. Kun hvis I rejser jer og rydder op.

— Selvfølgelig, sagde Datteren, vi er da ikke Skovsvin. Saa ringede Telefonen. Min Kone tog den.

— Det er til mig, sagde jeg, en vigtig Besked, jeg skal give videre til Chefen. . .

— Nej, sagde hun. Det var Chefen. Han *havde* faaet den Besked, han haabede ikke, han havde gjort Ulejlighed.

Dermed endte Skovturen. Kaffen drak vi i siddende Menneskestilling ved Bordet, ganske normalt. Men den Opringning havde mærkeligt nok gjort min Kones Humør en Anelse bedre. Hun var *lige* ved et Smil: — Og efter Kaffen gaar vi os en rask Tur rundt om Huset!

Den rigtige Nøddebo Præstegaard, der ligger i Greve ved Køge Landevej

Nøddebo Præstegaard

HAR 100 AARS JUBILÆUM

Ikke Bogens Navn, men dens Personer
har Tilknytning til Nordsjælland

Af
Erland Gribø

VI husker allesammen »Corpus juris«, den mutte og lidt tvære Jurist fra »Nøddebo Præstegaard«, Broder til de to andre af Bogens Hovedpersoner: den alvorlige og distræte »Gamle«, Teologen, og den muntre og sprælske »Nicolai«, der skrev Historien om de tre Studenters Oplevelser hos Præstefamilien.

Men ved De, at »Corpus juris« i 1872 var Folketingskandidat i Frederiksværkkredsen, hvor hans Taler rundt omkring paa Vælgermøderne vakte en Del Opsigt?

Ikke alene til »Corpus juris« har der været »levende Model«, men ogsaa til alle de andre af Personerne i »Nøddebo Præstegaard«, og langt de fleste af dem har Tilknyt-

ning til Nordsjælland — selv om »Nøddebo« ikke skal søges her!

Det kan ikke nytte noget at lede efter Præstegaarden i Nødebo, som Navnet jo nu skrives, ved Esrum Sø, skønt baade Navnet og et Billede af Nødebo Kirke i flere af Bogens Udgaver viser den Vej.

»Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard«, »Fortælling af Nicolai, 18 Aar gammel«, udkom kort før Jul i 1862, altsaa for 100 Aar siden. Siden har Bogen oplevet det ene Oplag efter det andet, baade herhjemme og i Udlandet, og dramatiseret og filmatiseret er den jo ogsaa blevet. Denne enestaaende Sukces havde forfatteren, den senere Professor

i Teologi ved Københavns Universitet Henrik Scharling, ikke drømt om, da han sendte sit Manuskript til Forlæggeren. Det er Stemningen i Bogen, man ikke kan staa for: Hyggen og Idyllen paa Landet, naar Julesneen og Skøjteføret har meldt sig.

Den nuværende Præstegaard i Nødebo var ikke Præstegaard, da Scharling skrev sin Fortælling. Den var dengang et Landsted, hvor bl. a. Skuespilforfatteren Balthasar N. Bang, en Halvbroder til Herman Bangs Oldefader, boede fra 1803, til han døde i 1836 og blev begravet paa Nødebo Kirkegaard. Fra 1870 til 1900 var Gaarden Bolig for Grev G. L. J. Sponneck.

Stedet, den »rigtige« Nødebo Præstegaard, hvor Nicolai og hans Brødre tilbragte deres glade Feriedage, er Greve Præstegaard en Milsvej fra Taastrup tæt ved Køge Landevej. Bygningerne stammer fra 1788, da Præstegaarden blev bygget op efter en Brand, som nær havde taget Kirken med. Kun fordi Degnen, Jørgen Morsleth hed han, var saa dygtig til at mane, blev Kirken reddet. En af de Historier, som Nicolai har hørt fortælle, naar man holdt Mørkning i Præstegaarden, har sikkert været den om den gamle Degn, der — mens Præstegaarden stod i lys Lue — gik rundt omkring Kirken og »læste« Ilden væk fra den.

For en Del Aar siden var Præstegaarden truet igen, men Præsten, Grønlandshistorikeren Pastor Ostermann, fik dog frelst den. Der var Tale om at lade den nedrive, men de gamle Bygninger blev rettet op og restaureret, saa deres Udseende er stadig som paa Nicolais Tid. Ogsaa indvendig fredes der om Minderne fra hin berømmelige Juleferie: Skabet, hvor Nicolai anbragte Præstens Hane, staar oppe paa Gæsteværelset, hvor det altid har staaet, og i Haven er Andrea Margrethes Høj den Dag i Dag et af de mest idylliske Steder.

*

Paa den Tid, da Brødrene Scharling kom til Greve Præstegaard, hed Præsten *Peter William van Wylich*. Han var Københavner, født 1802, og Faderen var Grosserer, Overkrigskommissær, Regimentsskriver ved Livjægerkorpsen P. Fr. van Wylich. Pastor van Wylich blev Student i 1820, Kandidat 1824 og Lærer ved Søetatens Drengeskole 1827. Senere blev han Overlærer samme Sted, og 1832 kom han til Serup i Viborg Amt som Præst. Her var han, til han 1837 kom til Næstelsø ved Næstved. I 1847 blev han kaldet til Præst i Greve. Hans Hustru — de blev gift 1827 — hed Henriette Christine Michelsen og var født 1803. Hun var Datter af Kopist i Nordenfjeldske Told- og Consumptionskontor N. Lund Michelsen. Pastor van Wylich, der tog sin Afsked i 1877 og døde i 1881, havde 7 Børn — ikke som i »Nødebo Præstegaard« to. En Søn blev Borgmester i Kerteminde, en anden var Straffedommer van Wylich, men de af Præstegaardens Børn, der har størst Interesse her, er »Nødebo Præstegaard«s Emmy og Andrea Margrethe.

»Emmy« hed *Emilie Louise Augusta* og var født i 1837. Hun blev i 1866 gift med Lærer paa Jonstrup Statssemina-

rium Caspar Frederik Dahlerup. Han blev senere, det var i 1870, Præst i Tømmerup ved Holbæk og i 1877 i Damsbolte paa Møen. 1885 kom han til Store og Lille Fuglede i Holbæk Amt, hvor han Aaret efter blev Provst for Arts og Løve Herred. »Emmy« døde i 1908 og blev begravet paa Vestre Kirkegaard i København. Samme Aar tog Fr. Dahlerup sin Afsked. En Broder til »Emmy«s Mand, Hans Dahlerup, Birkedommer paa Amager fra 1877 til 1888, var Bedstefader til Danmarks Radio's kendte Programsekretær, Redaktør Aksel Dahlerup.

Den anden af Præstedøtrene, »Andrea Margrethe«, hed *Johanne Marie*, men blev altid kaldt Hanne. Hun var født 1828 og var altsaa den ældste af Søstrene, ikke som i Bogen den yngste. Hanne van Wylich blev i 1857 gift med Kommandør Fr. Chr. Georg Muxolls ældste Søn, Toldforvalter Eduard Knud Anton Muxoll. En Søn af »Andrea Margrethe« var mangeaarig Toldforvalter i Hillerød van Wylich-Muxoll, som i 1925 forflyttedes til Slagelse, hvor han døde i 1934.

Gammelt Fotografi fra Greve (»Nødebo«) Præstegaard.

Lige ved Døren i Krogen mellem de to Længer ses Præsten, Pastor van Wylich, med sin lange Pibe. Ved Præstens venstre Side staar (med Hunden Trofast) hans Kapellan, der boede i Sidebygningen. Den gamle Dame ved Siden af Kapellanen er Præstefruen, Fru van Wylich. De tre andre Personer nærmest Hoveddøren er Præstegaardens to Piger og Karlen (med Kuskehue paa). Damen med det sorte Forklæde (foran Pastor van Wylich) er en Søster til »Emmy« og »Andrea Margrethe«, den ugifte Charlotte van Wylich. Ved det aabne Vindue i Sidelængen staar Kapellanens Pige, og mellem hende og Jomfru Charlotte ses Kapellanens Kone. Bemærk ogsaa Vognstien ved Døren. I Kvistværelset over Hovedindgangen staar endnu Skabet, hvor »Nicolai« kvalte Præstens Hane. (Billedet har tilhørt Toldforvalter van Wylich-Muxol, Hillerød, der var Søn af »Andrea Margrethe«).

Vi kommer nu til Præstegaardens tre Julegæster: Nicolai, Frederik (»Corpus juris«) og Christopher (»Gamle«). De var Sønner af Carl Emil Scharling (1803-77), der fra 1834 til 1876 var Professor i Teologi ved Københavns Universitet. Moderen, der døde allerede i 1844, mens Børnene var smaa — der var foruden Drengene ogsaa en Pige — hed

Anna Petrea Abild Lund. Familien boede paa 1. Sal paa Hjørnet af Vestergade og Vestervold — i en Ejendom, som laa der, hvor nu Dagbladet »Politiken« har til Huse.

Carl Henrik Scharling (»Nicolai«) var født i 1836, blev Student fra Metropolitanskolen i 1854 og teologisk Kandidat 1859. Aaret efter tog han paa en længere Udenlandsrejse, der varede til Efteraaret 1863. I 1867 tog han Licentientgraden, og Aaret efter, den 28. Maj, giftede han sig med Elisabeth Maria Tuxen. Hun var født i 1842 og Datter af Direktør N. E. Tuxen paa Orlogsværftet. I Bogen fortæller Nicolai, hvordan han ved Præstens Julebal uafbrudt dansede med en ung Pige, som han kalder »min lysblaaøjede«. Elisabeth Tuxen er dog ikke »den lysblaaøjede«. Scharling gør selv udtrykkelig opmærksom paa det i »Min Hustru og jeg«, der er en Slags Fortsættelse af »Nøddebo Præstegaard«, og som udkom i 1875.

I 1870 udnævntes Henrik Scharling til Professor i Teologi ved Universitetet. Dr. theol. blev han i 1879 paa et Værk om Jacob Böhmes Teosofi, og fra 1884 til 1885 var han Universitetets Rektor.

Hans Hustru døde i Sommeren 1884 paa en Ferietur, selv døde Scharling i 1920 efter at have været Professor lige til 1916. Han udfoldede en betydelig Virksomhed baade som videnskabelig og som skønlitterær Forfatter. Som Teolog var han strengt ortodoks. En Søn af ham var Carl Immanuel Scharling, født 1879, død 1951. Han var Stiftsprovst i Ribe og senere Domprovst i Roskilde. I 1939 blev han Biskop i Ribe. En Datter af Nicolai, Margrethe Scharling, blev gift med Pastor Christoffer Dragsdahl, Grevinge i Odsherred.

*

Hans William Scharling, som var Model til »Corpus juris«, blev født 1837. Han blev Student i 1855, ligesom Broderen fra Metropolitanskolen, studerede Jura og Nationaløkonomi, blev juridisk Kandidat 1861 og fik 1862 Universitetets Guldmedalje for en Prisopgave i Statsvidenskab. I 1869 blev han Professor i Nationaløkonomi, en Stilling han beholdt til 1900 og overtog paany i 1901. Da Upsala Universitet i 1877 fejrede sit 400 Aars Jubilæum, udnævntes han til Æresdoktor dér.

William Scharling havde mange Hverv, bl. a. var han Borgerrepræsentant og fra 1876 til 1898 Folketingsmand for Københavns 4. Kreds, og han indtog især efter 1894, da Forliget mellem Højre og Bojsens Venstregruppe medførte Estrups Afgang efter 19 Aars Virksomhed som Konseilspræsident, en fremskudt Stilling indenfor Højrepartiet. Da Ministeriet Reedtz-Thott traadte tilbage 1897, var William Scharling udset til at træde ind i Ministeriet Hørring, men han sagde nej. Fra 1900 til 1901 var han imidlertid Finansminister i Ministeriet Sehested.

Som nævnt var William Scharling i 1872 Folketingskandidat i Frederiksværkkredsen for det saakaldte »Mellemparti«. Som Modkandidat havde han Viggo Hørup (»Det forenede Venstre«), der var en af Egnens egne, idet hans Far var Lærer i Torpmagle paa Halsnæs. Scharling

erklærede paa Vælgermøderne, at han vilde arbejde for, at saavel Frederiksværk som Helsingør fik Jernbane. Med Hensyn til Billettaksterne havde han den originale Idé, at de paa Jernbanerne skulde indrettes paa samme Maade som Postvæsenets Brevporto. Ligesom der var Enhedspris for Besørgelse af Breve over hele Landet, ligegyldigt hvor langt Brevene skulde forsendes, saadan skulde der ogsaa være Enhedspris for Jernbanebilletter. Med andre Ord: Prisen for en Billet f. Eks. fra København til Aarhus, Roskilde, Korsør, Odense o.s.v. skulde være ens.

Scharling naaede dog ikke at gennemføre hele Valgkampagnen. Han opgav sin Kandidatur for at kunne rejse til Sct. Petersborg, hvor han var Danmarks Repræsentant paa en statistisk Kongres.

I 1871 var William Scharling blevet gift med en Søster til Nicolais Kone, Julie Camilla Tuxen, født 1851, død 1935. Han fik altsaa ikke Andrea Margrethe, saadan som »Nøddebo Præstegaard« fortæller. William Scharling døde i 1911. En Søn af ham var Johannes Scharling, der under den første Verdenskrig var Auditor i Helsingør. Han døde, 62 Aar gammel, som Dommer i Østre Landsret i 1943.

*

Den Direktør N. E. Tuxen — Nicolai Elias hed han — hvis to Døtre blev gift med »Nicolai« og »Corpus juris«, havde Tilknytning til Frederiksværk. Hans Far, Peter Mandrup Tuxen, var Tøjmester i Marinen og blev i 1829 udnævnt til Medlem af Frederiksværks Administration. P. M. Tuxen, der gjorde sig meget afholdt paa »Værket«, var født i 1783 og døde allerede i 1838. Under Bjergningen af Briggen »Møen«, som i Efteraaret 1836 var strandet paa Havnemolen i Helsingør, et vanskeligt Arbejde, der lededes af Tuxen, overanstrengte han sig og paadrog sig en Sygdom, som lagde ham alt for tidligt i Graven. Han efterlod sig det smukkeste Eftermæle.

Det kan bl. a. nævnes, at den Pavillon, »Tuxens Minde«, som indtil sidst i 1880'erne laa paa »Rævegravsbakken«, ogsaa kaldet »Lysthusbakken«, i Sonnerup Skov, var opkaldt efter ham. Pavillonen var Maal for mange Udflugter. Navnlig Frederiksværkerne kom her jævnlige, men ogsaa fra Landsbyerne i Omegnen, ja helt fra Frederikssund blev der arrangeret Skovture til »Tuxens Minde«. Der var Kørevej helt op til Bakkens Top, og naar Udflugtsgæsterne var sat af, kørte Kuskene ned til Skovfogedstedet eller til Omegnens Gaarde, hvor Hestene blev staldet ind.

Langs Pavillonens Vægge var der indbyggede Skabe til Duge, Kopper, Tallerkener, Knive, Gafler og Skeer. Køkkenet laa i en lille Udbygning bag Pavillonen. Ballerne, som Frederiksværks Borgere arrangerede i »Tuxens Minde«, gaar der endnu Frasagn om. Alt gik muntert, men stilfuldt til, og der var altid god Musik. Gamle Ole Rytter fra Liseleje spillede første Violin, Andenviolinen var betroet Tømrer Niels Peter Hansen, Lille Kregme, og Hans Jørgen Petersen fra Hanehoved spillede Klarinet. Undertiden var der ogsaa en Trommeslager med.

Hans Kurt,

- maaske den mest populære af en lang Række »Nicolai«er, her i Fleming Lynges og Svend Rindoms Film efter Henrik Scharlings Roman, fra Begyndelsen af Fyrreerne

Den tredie af Brødrene, *Peter Jørgen Christian Scharling* (»Gamle«), var født i 1832. Ogsaa han blev Student fra Metropolitanskolen (1849). Teologisk Kandidat blev han i 1854, og derefter rejste han med offentlig Understøttelse til Heidelberg, Genève og Rom. I 1856 blev han Adjunkt i Horsens, 1862 kom han til Roskilde, og 1869 blev han Sognepræst i Ærøskøbing. Her var han, til han i 1871 kaldedes til Præst i Hørsholm. Men heller ikke her slog han sig til Ro: i 1879 flyttede han til Randers, hvor han i 28 Aar var Sognepræst ved Sct. Mortens Kirke.

Peter Scharling, der var en af sin Tids kendte teologiske Forfattere, holdt i 1857 Bryllup med Vilhelmine Marie Møller, en Provstedatter fra Grinderslev. Heller ikke »Gamle« fik nogen af Døtrene fra »Nøddebo Præstegaard«. Peter Scharlings Kone, der var født i 1827, døde i 1900. Som Enkemand boede »Gamle« i København, hvor han døde i 1922.

Det er vistnok den almindelige Mening, at Nicolai i Bogen er et Selvportræt af Henrik Scharling. Men det er ikke Tilfældet. Der var nemlig en fjerde Broder, *Carl Scharling*, født 1840, som blev Borgmester i Fredericia -- og det er ham, der har været Model til Nicolai.

De fire Brødre Scharling havde tre Kusiner, Petrea, Marie og Birgitte Scharling. De var Døtre af Kemikeren, Professor E. A. Scharling, og deres Mor var Datter af H. C. Ørsted. Den verdensberømte danske Fysiker var altsaa Kusinernes Morfar.

Marie Scharling (død 1938) blev gift med Pastor Andreas Boje (død 1921), som fra 1889 til 1914 var Sognepræst i Helsing-Valby. De tre (eller fire) Brødre fra »Nøddebo Præstegaard« var altsaa Fætre til Fru Pastor Boje og hendes to Søstre, der alle vil kunne huskes af gamle Helsingere.

*

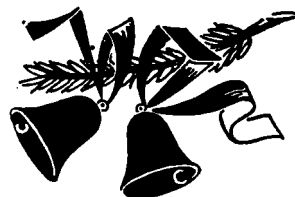
»Nøddebo Præstegaard« blev skrevet paa den lange Udenlandsrejse, som Henrik Scharling var paa først i 1860'erne. Naar Længslen efter Danmark var for slem, skrev han paa Bogen og fremtryllede de hyggelige hjemlige Billeder -- det dulmede. Første Afsnit blev skrevet i Strasbourg, Fortsættelsen fulgte under et Ophold i Athen, og dens sidste Sider blev til i en Baad paa Nilen.

I de snart hundrede Aar, der er gaet, siden Bogen udkom, er den trykt i en Mængde forskellige Udgaver og oversat til Svensk, Tysk, Engelsk og Fransk. Kun faa andre danske Forfattere staar over Henrik Scharling, hvad Udgavernes Antal angaar. Ti Gange er »Nøddebo Præstegaard« blevet skaaret til for Scenen. I København og snart sagt i hver en Provinsby er den blevet spillet. Den mest kendte Dramatiseing er Elith Reumerts, der havde Premiere paa Folketeatret 2. Juledag 1888, og som siden har været brugt utallige Gange. Men der er en til, som bl. a. Røde Kro i sin Tid benyttede. Den er foretaget af F. L. Heymann, der var Journalist ved de Ferslewske Blade.

Mange kendte Skuespillere har høstet Laurbær i »Nøddebo Præstegaard«. Elith Reumert var den første Nicolai. Senere har bl. a. Sønnen Poul Reumert, Carlo Wieth, Charles Tharnæs og Hans Kurt spillet Rollen. Axel Petersen, en Broder til Teaterdirektør Vilh. Petersen, »Peter Vilh.«, var for mange Aar siden Provinsens forgudede Nicolai, og i Rollerne som Emmy og Andrea Margrethe huskes mellem mange andre de to Søstre Ellen og Carla Thomsen, Carl Thomsens søde Tvillinger.

Det har flere Gange været forsøgt at finde en Afløser for Nicolais gamle Julekomedie, men man er hver Gang vendt tilbage til den igen. Vistnok kun »Elverhøj« kan opvise et større Antal Opførelser.

»Nøddebo Præstegaard« er aabenbart ikke til at slaa af Marken hverken paa Teatret eller i Biograferne!

Svaner

Lom

Fuglemaleren Leif Rydeng i Hellebæk er en alsidig Kunstner. Han maler Oliebilleder og Akvareller, tegner med Tusch og dekorerer keramiske Arbejder. Endelig dyrker han Grafik. Navnlig Træsnit fremstiller han, og har i den Henseende ydet sin maaske mest fremragende Indsats. »Jul i Nordsjælland« har tidligere bragt en Karakteristik af denne Kunstner. Hertil føjes i Aar dette Udvalg af Leif Rydengs Fugletræsnit. Til Trykkene er anvendt Kunstnerens egne Stokke, saaledes at de her kan bringes som

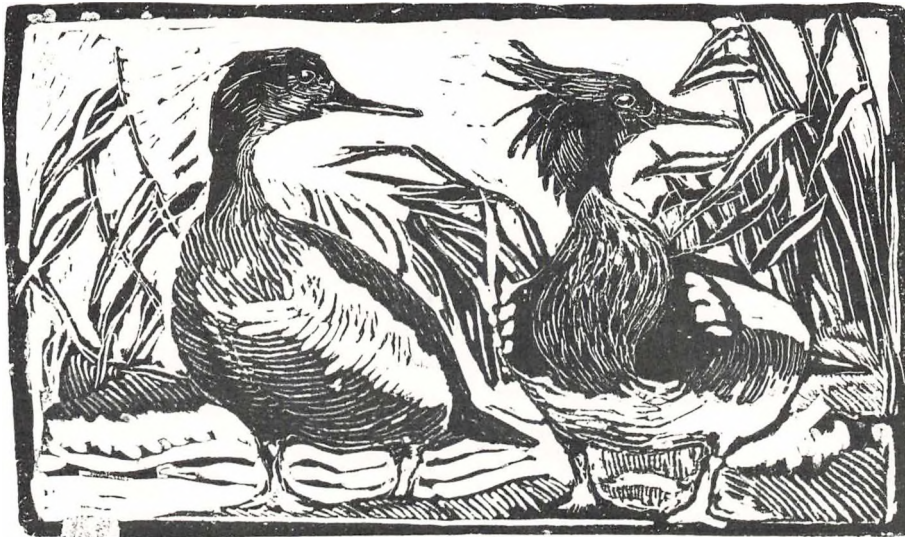
ORIGINALE VÆRKER

Troldænder

Ryle

Skalleslugere

GENOPDAGELSEN AF *Hellebæk Skovene*

Af
MAX IVERSEN

Bondedammen i Hellebæk

Johanne Luise Heiberg mente, hun var »Opfinder« af Hellebæks Lyksaligheder; men Listen over literære, sceniske og andre Berømtheder som Landliggere i Hellebæk, er lang og imponerende.

DET var med en vis Ret, Anker Kirkeby engang i en Artikel talte om »Hellebækskovenes glemte Idyller«. Om Sommeren, sagde han, haster Folk forbi paa Cykel eller i Bil for hurtigst muligt at naa Stranden ved Hornbæk. . . Skoven ved Hellebæk tænker de ikke paa!

Det var i 1953, netop det Aar, hvor de dejlige Skovpartier omkring Hellebækgaard — (300 Tdr. Land Skov) — blev fredede paa Initiativ af den nu afdøde *Erik Struckmann*,

og dengang kendte Københavnerne vitterligt meget lidt til Hellebækskovene.

Nu er disse Skovpartier vist ved at blive genopdaget — heldigvis eller desværre, ligesom man nu tager det. Idag er der knapt saa ensomt i Hammermølleskoven, skønt der endnu er herlige, uberørte Steder at finde for de faa Overlevende af Fodvandringsmændenes stiltfærdige Race.

Men ogsaa i længst forsvundne Somre — d. v. s. omkring Midten af forrige Aarhundrede — var Hellebæk-Egnen kendt af det københavnske Borgerskab, mere kendt end man maaske paa Forhaand skulle tro, og Listen over de literære, sceniske og andre Berømtheder, som elskede Stedet og laa paa Landet dér, er imponerende.

Fru *Johanne Luise Heiberg* udnævnte sig selv til Opdager af Hellebæk, saaledes som det fremgaar af hendes Memoirer. Hun vil have os til at tro, at da hun i 1847 med Gemalen, Joh. Ludv. Heiberg, slog sig ned i Hellebæk, da havde ingen før hende faaet det Indfald . . . men det passer bare ikke. Naa, — »Et Liv« er jo heller ikke ligefrem noget Mønster paa streng Sandhedskærlighed. — Flere velstaaende Folk fra Hovedstaden var allerede paa dette Tidspunkt faldet for Egnens Skønhed og var blevet faste Landliggere deroppe. Noget andet er saa, at Fru Heiberg's Forkærlighed for Stedet givetvis har stimuleret Turistbesøget.

*

Men Hammermølle-skovens gamle Bøge havde længe før Københavnerne fandt derop, og længe før Fru Heiberg foretog sine Ekskursioner til gamle Ane's Hytte ved Bøgholm Sø, givet Ly for et andet og ikke mindre fornemt society: De helsingørske Storkøbmænd af dansk og fremmed Nationalitet. »Toldkammerherrerne« og deres Damer foretog Lystture til Omegnen og lejrede sig i Græsset med formidable Madkurve, mens Røgen fra udsøgte Havancigarer steg op mod de grønne Trækroner og Champagnepropperne sprang i de tavse Skove.

Det er ikke nødvendigt at fortælle »Jul i Nordsjælland«s Læsere, at Helsingør i den florissante Periode var en By, hvor den materielle Velstand overgik Københavns . . . man spiste bedre og drak fornemmere Vine i den internationale Søhandelsstad, ikke mindst naar Søofficererne, brunet af Vestindiens Sol paa stolte Fregatters Dæk, tog de Udkaarne med paa Udflugter til Hellebæk og skabte Liv i de stille Skove.

Allerede i Slutningen af 1700-Tallet havde *Ernst Schimmelmänn*, den senere Statsminister, skabt Hellebæk et vist Ry som Sommerpholdssted. Paa Hellebækgaard, kendt som *Palæet*, boede han først som 20-aarig Direktør for Hellebæk Geværfabrik med Vennen *August Hennings*, siden med sin Hustru Emilie, f. Rantzau, og efter hendes Død med sin anden Hustru, Charlotte, f. Schubart.

Det var den Schimmelmänn, der sønderknust af Fortvivelse over Emilie's Død, rejste Monumentet over Emilie's Kilde ved Strandvejen udfor »Sølyst« — Kilden med det evigt grædende Øje i Postamentet, Kilden, der i al Fremtid skulle staa som et Minde om hans evige, utrøstelige Sorg. Men seksogtyve Maaneder efter Emilie's Død giftede Ernst Schimmelmänn sig med Charlotte Schubart, som han levede sammen med i 34 Aar, overmaade lykkeligt endda — for saadan former Livet sig jo ofte: Man mister Emilie og trøster sig med Charlotte.

Ernst Schimmelmänn var ikke det finansielle Geni som Faderen, Heinrich Carl S., der i 1768 efter en haard Kamp med Tidens anden store Finansyrste, J. F. Classen, erhvervede Hellebæk Geværfabrik, men han var en fint dannet Mand, og en dybt human Personlighed.

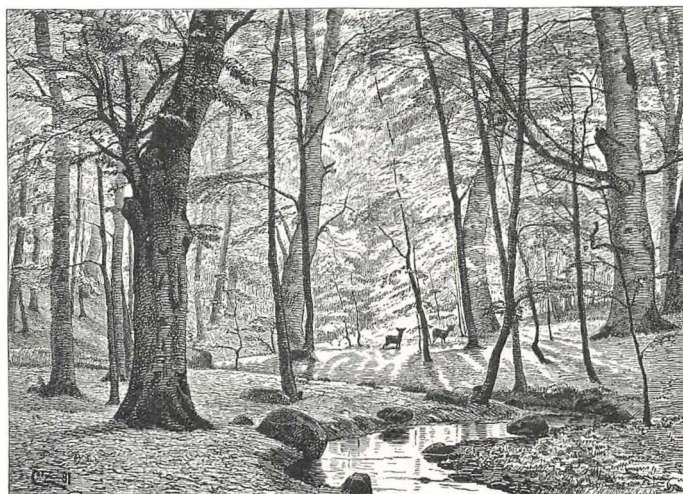
*

Naar hans Statsforretninger tillod det, tilbragte Ernst Schimmelmänn gerne et Par Sommermaaneder paa Helle-

bækgaard, denne dejlige Ejendom, som lige til 1945 var i Slægtens Besiddelse.

Det var under Sommerpholdet i 1791, at Greveparret Ernst og Charlotte Schimmelmänn arrangerede den berømtmelige 3-Dages Sørgefest for Schiller paa Hellebækgaard med Recitation af *Baggesen* og Dans af fire Dreng og fire Piger i hvide Gevandter . . . en Fest, der fik sit let parodiske Skær derved, at Festens Genstand aldeles ikke var død! Men Festen førte som bekendt til, at der fra dansk Side blev bevilget Schiller en Understøttelse paa 1000 Rigsdaler pr. Aar i tre Aar.

For et Aars Tid siden udkom en meget fortjenstfuld lille Bog om »Hellebæk Før og Nu«, skrevet af Amtsforvalter *Victor Thalbitzer*. Den giver en grundig og underholdende Skildring af Egnens Historie — ikke mindst af Geværfabrikens, fra dennes Oprindelse til dens Nedlæggelse i 1870 —

I Skoven ved Hellebæk, Foraar,
efter Maleri af Chr. Zacho, tegnet af Kunstneren

og den nævner ogsaa adskillige af de kendte Personligheder, der i Tidens Løb opslog deres Kvarter i Hellebæk for kortere eller længere Tid.

Desværre skæmmes Bogen af en lidt sjusket Ortografi — *Rahbek* kaldes haardnakket »Rahbeck«, *Johanne Luise Heiberg* benævnes »Louise«, den franske General og Organisator af den danske Hær, *Claude Louis Saint Germain*, opføres i Personregistret som: »Germain, greve St.« — som om Præfix'en var hans Fornavn, og den samme Fejl gentages i Teksten, osv., osv. Da Forfatteren desuden helt har afstaaet fra at bringe en Bibliografi, og da han kun meget nødtørftigt anfører sine Kilder, er Bogen vanskelig at benytte. Den giver imidlertid en storartet Skildring af det Industricenter, der i Enevældens Tid dannedes i Hellebæk omkring Geværfabrikken med dens Hammermølle og øvrige Bygninger, Bøssemagernes »Rækkehuse«, der var de første i Danmark efter Nyboder, osv., osv. — alle Bygninger, som takket være det Schimmelmänn'ske Fideikommis er bevaret den Dag i Dag.

Til den Schimmelmänn'ske Kreds hørte Folk som *Jens Baggesen*, *Steffens*, *Klopstock*, *H. C. Ørsted* og *Oehlen-*

Fra Hellebæk - Originaltegning af Carl O. J. Lund

schläger, der ofte besøgte Greveparret paa Hellebækgaard.

Senere kom flere kendte Landliggere til, Biskop *Monrad*, *Orla Lehmann* og *Carsten Hauch*. Navnlig den sidstnævnte var en stor Elsker af Egnen — (hans Hus staar stadig i Aalsgaarde) — og det er ikke for meget sagt, at Hellebæk for *Hauch* var, hvad *Rungsted* var for *Ewald*.

Gamle *Hostrup* har forøvrigt ogsaa Tilknytning til Hellebæk, idet Lokalteten »Strandbjerg« i »Eventyr paa Fodrejsen« som Model har Hellebækgaard —!

Mange af vore mest kendte Malere ferierede i Hellebæk i Midten og Slutningen af forrige Aarhundrede, blandt dem *F. C. Lund* (der i den før omtalte Hellebæk-Bog kaldes *C. F. L.*). Hans Kone, *Axelline Lund*, har i sine Erindringer fortalt en lille brillant Historie om den gamle Etatsraad *Edv. Collin*, der var særlig elsket af Fiskerne, da han interesserede sig meget for deres Gerning. Nogle Fiskere sad en Dag i Samtale, da Etatsraaden kom gaaende. — Ja, sagde en af Fiskerne, her sidder vi nu og taler om voreses Konfektion! Præsten spør mig, om jeg kunde sige ham, hvad der var det modsatte af Kød ...? Se, kan De nu sige mig dét, Hr. Etatsraad?

— Joh, det kan jeg vel nok, svarede *Collin*, det er Aand.

— Naa, svarede Fiskeren, saa De ku' al'saa gætte den ... Ja, jeg sagde nu Fisk!

*

Det er umuligt her at nævne alle de kendte Personligheder, som havde Tilknytning til Hellebæk. Af det store Galleri skal til Slut blot nævnes Skuespillerne *Phister*, *Jerndorff* og *Michael Wiebe*, Komponisten *P. E. Lange-Müller* og Forfatteren *Alexander Svedstrup*, der med sin Frue ofte havde huset *Drachmann* og festet for ham i deres dejlige Bjælkevilla ved Ellekilde.

Taarnblæsningen paa Kronborg

I GAMLE DAGE

Af *Niels Friis*

Saa smukt kan Kronborg tage sig ud om Natten. Og saa var det kun et Eksperiment. Billedet er fra 1938, da man med stor Sukces gennemførte Prøvebelysningen. Ministeriet nægtede at give permanent Tilladelse

DET vil endnu huskes, hvorledes en ældgammel, længst glemte Sædvane genoplivedes paa Kronborg hin Dag for tre Aar siden, da Englands Dronning *Elizabeth* gæstede Slottet — og hvor overordentligt virkningsfuldt: Slotsforvalteren, Oberst *Gabel-Jørgensen* lod Trompetfanfarer klinge højt fra Taarnet ned i Gaarden, hvor de gjaldede, saa det var en Fryd at høre. Og saa man for Alvor følte, at de hørte til her, som Led i de stolte og rige Traditioner, som en klingende Farvetone i hele Stemningen.

*

Toner lød fra Taarnene saa at sige fra den første Dag, Kronborg stod færdig. Det var ikke nyt, at de gjorde det

— det var blot en Sædvane fra andre kongelige Slotte, der førtes herud. Blæsning fra Taarne er meget gammel. Oprindelsen til den ligger i praktiske Forhold: før man kendte Taarnuhre, »Sejerværker« med Klokkeslag, skulde man, mere primitivt have Dagen inddelt, og det skete ved tonende Signaler fra Taarnene. De blev givet af de Instrumentister, Trompetere, o.s.v., der altid var knyttet til Hoffet.

Præcist kan det ikke fastslås, hvornaar Taarnblæsningen kom i Brug ved det danske Hof. Det er sikkert ogsaa kun fordi Arkivalier mangler, at den ikke kan følges længere tilbage end til 1500-Tallets Begyndelse.

Hans Pussbach, Taarnmand paa Københavns Slot, omtales 1554 som »Trompeteren i Taarnet«. Senere kaldes denne Slags kongelige Musici konsekvent Taarnblæsere.

De udførte deres Hverv saavel med Trompeter som med Zinker og Basuner. Paa de første blæstes nok fortrinsvis Signaler, de sidste benyttedes til mere musikalsk farvede Præstationer.

Taarnblæserne kom i Brug faktisk for at aflaste de fornemme Hoftrompeterer og blev en speciel Klasse Hofjtjenere, chagemæssigt og lønningsmæssigt noget ringere stillet end Hoftrompeterne og de egentlige Instrumentister, Medlemmerne af Hoffets Orkester. Hoftrompeterne var jo stærkt knyttet til Kongens Person, de hørte med i hans Følge og Ceremoniellet omkring ham.

Anderledes med Taarnblæserne, der oftest var ansat med Tjeneste paa bestemte Slotte, men dog ogsaa af og til midlertidigt blev sendt fra det ene Slot til det andet.

Saa snart Kronborg stod færdigt, ansattes der Taarnmænd paa Slottet, fem i alt. Vistnok havde de deres Debut, eller i hvert Fald første vigtige Opgave, da Kong Frederik den Andens Svigerforældre, Hertugen og Hertuginde af Mecklenborg kom paa Besøg i Sommeren 1586. Hvorfra de lod deres Toner lyde, ved vi ikke, men i Forbindelse med dette Problem er det jo ikke unaturligt at hæfte sig ved den Omstændighed, at et af Kronborgs Taarne den Dag i Dag bærer Betegnelsen Trompetertaarnet.

*

Fra disse første Aar, der iøvrigt nok var og blev Taarnblæsningens bedste paa Kronborg, kendes nogle Navne. Først og fremmest *Matthias Lossmandt*, der havde Bestillingen i hvert Fald i 1594. Han fik 30 Daler i Besoldning, hans 4 Svende 20 — og alle havde frit Ophold, hvilket naturligvis giver Forklaringen paa den ret lave Løn. Det er muligt, at Lossemændt og hans Folk ikke har været de første Taarnblæsere paa Kronborg. I Tiden omkring Kong Christian den Fjerdes Kroning synes nemlig et Hold at være blevet forflyttet fra Kronborg til Frederiksborg.

Taarnblæsernes Funktioner, der var saa nogenlunde de samme overalt paa de kongelige Slotte, er smukt og malende præciseret i en Bestalling fra 1597. Taarnblæserne skal, hedder det her, lade sig bruge med deres Instrumenter og Spil og daglig gøre følgende Tjeneste: om Morgenen Kl. 5 skal de blæse i deres Instrumenter, Klokken 10 slet skal de blæse i Trompeterne og straks efter lege paa Instrumenterne, til Aftensmaaltidet, naar Klokken er 5, skal de blæse og lege paa Trompeterne og Instrumenterne, men naar Kongen selv er her til Stede, og Kongens egne Trompeterer blæser til Bords, skal de alene opvarte med Instrumenterne, men ikke bruge Trompeterne. Naar Klokken er 7 om Aftenen, skal de være med paa deres Instrumenter til Godnat. Iøvrigt skal de lade sig bruge, naar Kongen befaler.

Man faar gennem dette »Reglement« et levende Indtryk af, hvorledes Toner har været med til at inddele Hoffets Dag — der jo som det ogsaa ses, dengang har ligget langt tidligere paa Døgnet, nærmest fra Solopgang til Solnedgang.

Senere Taarnblæser-Navne fra Kronborg er Johan Riisbroch og Adam Boenstock, der fik Bestalling i 1614 »selvfjerde«, som det hedder, og Jochim Beier, der beskikkedes i 1627, ligeledes selvfjerde. Lønningerne var stadig smaa, 80 Daler, hvilket dog nu kompenseredes ved, at de Kronborg-Taarnmænd fik kongeligt Privilegium som »Spillemænd«, en Slags Stadsmusikanter, i Lenet. Det var en Bestilling, saa omfattende, at de naar de skulde passe Slotstjenesten, slet ikke kunde overkomme den. — De maa have faaet Afgifter af de Folk, som gjorde dem Indpas og spillede for Folk i deres Sted.

At Taarnblæserne altid ansattes »selvfjerde«, eller femte, betød jo, at de havde lige saa mange »Svende«. De udgjorde altsaa et helt lille Korps, og man maa forestille sig, at de med deres Instrumenter har udført flerstemmig Musik af forskellig Slags.

Deres »Repertoire«, det, de spillede, kender man ikke, men adskilligt af det har sikkert været forholdsvis enkle Strofer, i Retning af Koraler — Salmemelodier har sikkert ogsaa lydt fra Taarnene, naar Anledninger dertil meldte sig, som f. Eks. de høje Helligdage.

Taarnblæsningen var ikke altid en Institution knyttet til de kongelige Slotte. Bl. a. havde Vor Frue Kirke i København faste Taarnblæsere i en ikke helt kort Periode, og ogsaa i Kirker ude i Landet blæstes der under forskellige Former fra Taarnene — her som oftest af den lokale Stadsmusikant og hans Folk. Et sidste Levn af Taarnblæsningen kendes endnu nogle Steder i den Form, at der paa de høje Helligdage efter Gudstjenestens Afslutning blæses Koraler fra Kirkens Taarn.

*

Paa Kronborg forekom Taarnblæsningen kun i den Periode, da Slottet regelmæssigt beboedes, eller kunde ventes beboet, af den kongelige Familie, det vil i Realiteten sige Christian IV-Tiden ud. Andre Steder holdt den længere, paa Frederiksborg Slot, bl. a., men nu er det Aarhundreder siden, den er forekommet i sin oprindelige Skikkelse. Havde den overlevet, havde den længst tabt sin Mening. Ure og Slagværker findes allevegne, men dertil kommer, at Tiden og Udviklingen er fulgt op af en infernalsk Støjudfoldelse. Blæsningen Kl. 5 om Morgenen kunde maaske trænge igennem — men ingen af Dagens andre Blæsninger!

I saa Henseende — som i saa mange andre jo ogsaa — danner Kronborg en enestaaende Undtagelse. Den skønne lukkede Gaard, der har Motorkørsel og andre Støjkilder paa behørig Afstand, er i Dag som for halvfjerde Aarhundrede siden det ideelle Auditorium for Taarnmænds blæsende Udfoldelse. Her kunde der med sikker Sukces pustes nyt Liv i den morsomme og interessante, gamle Sædvane under Dronningebesøget. Den er, paa det traditionsrige Sted, saa fængslende, at Eksperimentet ikke blot bør gentages i andre festlige Anledninger, men at der ogsaa regelmæssigt bør blive Lejlighed til her at faa et Indtryk af, hvordan Taarnblæsningen har lydt.

Røde Ran

Bogen, der skildrer
Halsnæs og Arresø-
egnen i gammel Tid,
FYLDER 100 AAR

Parti
fra det gamle
Melby

Af
ERLAND GRIBSØ

I 1862 — altsaa i Aar for 100 Aar siden — udkom der paa S. Triers Forlag i København en Bog, der hed »Røde Ran«. Dens Undertitel var »Folketradition fra det nordlige Sjælland«. Bogen giver i en lang Række Skildringer et Billede af Nordsjællands — nøjere bestemt Arresøs Omegns — Historie fra Oldtiden op til Tiden omkring Aar 1800.

»Røde Ran« vandt hurtigt en meget stor Udbredelse paa de Egne, der omtales. Bogen findes endnu i enkelte gamle Hjem paa Arresøegnen, hvor den opbevares som en Helligdom, men den er dog alligevel snart en saga blot.

Fortællingerne i »Røde Ran« er en Blanding af historisk Virkelighed og Tildigtning, der ikke nægter sig noget i nervepirrende Udmaling af Begivenheder, som har Tilknytning til Nordsjælland.

*

Noget Forfatternavn nævnes ingen Steder i Bogen, og i mange Aar var man af den Mening, at »Røde Ran« var skrevet af N. P. Wiwel, en kendt nordsjællandsk Skribent i Midten af forrige Aarhundrede. Man kan finde hans Pen i »Berlingske Tidende« fra Halvtredserne, og sidst i Tresserne, skrev han i »Underholdende Læsning«, der var en Slags Tillæg til »Dagblad for Frederiksborg Amt«.

Det er imidlertid ikke Wiwel, der har skrevet »Røde Ran«. Forfatteren hed August Pedersen og var Smedemester paa Frederiksværk. General Classen havde en Søn med en Bondekone, Ellen Mogensdatter, fra Store Havelse. Denne Søn var den kendte Frederiksværksmed, Krigsraad Ole Pedersen, som døde i 1856 og ligger begravet paa Vinderød Kirkegaard, og en Søn af Krigsraaden var August Pedersen, »Røde Ran«s Forfatter.

I et efterladt Manuskript fortæller August Pedersen — det er nu i Familieje: »Jeg lod først i Aaret 1862 trykke et Bind »Folketraditioner fra det nordlige Sjælland« og senere samme Aar det større Værk »Røde Ran«, ligeledes en Folketradition fra det nordlige Sjælland, hvilke sidste ud-

kom paa Boghandler S. Triers Forlag i København og sluttede sig til den bekendte karakteristiske Fortælling »Peirjens« i Wiwels »Nordsjællandske Sagn og Fortællinger«. I Løbet af 3 Maaneder var det hele Oplag af »Røde Ran«, som bestod af 7 Tusinde Eksemplarer, udsolgt, og jeg forærede min Søn Valdemar et smukt indbundet Eksemplar deraf til Julen.«

*

Foruden den nævnte Søn Valdemar havde August Pedersen endnu en Søn, Urmager Vilhelm Pedersen. Vilhelms Børn var Frans, Ole og Gerda Pedersen, som alle tre var Konditorer i Frederiksværk — det nuværende »Ehrbahns Bageri« i Nørregade — samt Sønnen Kontorassistent Viggo Pedersen. Paa nær Frans var de alle ugifte. De tre ugifte af Børnene døde saa sent som i 1939 (Ole), 1944 (Gerda) og 1951 (Viggo).

I Forordet til »Røde Ran« skriver August Pedersen: »Hvad der her er samlet omhyggeligt og i mange Aar — af det Sagnenes Guld, som endnu kunde fravindes den evige Glemsel, er ikke omformet, men kun søgt forbundet til et Hele, fordi dette var den eneste Maade, paa hvilken den foreliggende Opgave kunne løses. Af den Grund vil man ogsaa tage den gode Hensigt i Gjerningens Sted og ikke bedømme dette Arbejde som noget, der selv stiller sig frem for den offentlige Kritik.«

*

En nøjere Undersøgelse af Bogen og dens Kilder viser, at »Røde Ran« er en Roman med en Handling, der hviler paa Sagn og Begivenheder fra Nordsjællands Historie. Det rent historiske i Bogen, f. Eks. dens Forklaringer til Stednavnene, maa tit revideres meget kraftigt, men Evne til at kombinere kan ikke frakendes Forfatteren. Virkelighed, Sagn og rent Digt er blandet sammen, sommetider temmelig naivt, men spændende syntes de fleste, at Bogen var, og den skærpede hos adskillige Mennesker Lysten til at give sig i Lag med virkelig Historie. »Røde Ran« blev ikke bare en meget læst Bog, den blev slugt.

»Røde Ran« indeholder foruden Forordet fire store Afsnit, hver med et »Interregnum« imellem. Første Del, som

handler om Oldtiden og de Begivenheder, som paa denne Tid er sket paa Arresø-Egnen, indledes med dette Vers:

»— her kom en røffuer of ryzeland
Med roff oc tagh war han well fwll,
the kleder, man haffuer om natten tijl skiwll
them tog han borth som sølff oc gwldh,
med mynne kunne han ei worde fwldh,
then samme røffuer han kalledes røth ...«

Nu maa man ikke tro, at Bogen er skrevet i et saa knudret Sprog. Det er den ikke. Den er meget let at læse ogsaa i vor Tid. Verset er taget fra »Den danske Rimkrønike«, den første Bog, der blev trykt paa Dansk, og man faar her et Fingerpeg om, hvorfra August Pedersen har hentet sit Stof til Oldtidsafsnittet.

Røveren Rød, der omtales i Rimkrøniken som en Plage for hele Landet, har August Pedersen stedfæstet alene til Nordsjælland. Rød havde paa Arrenakke ved Frederiksværk skjult sit ranede Guld, Skatten Røde-Ran, i underjordiske Taarngemmer. Denne røvede Skat drejer hele Bogens Handling sig om, og den spøger gennem samtlige Afsnit.

*

I »Røde Ran« fortælleres, at der paa Røds Tid ogsaa levede en anden Røver, Gunnar, som havde Tilhold paa Svenskekysten ved Gulla Gunnars Torp. Gunnar ledsagedes overalt af et Varulv-Menneske, Thurse-Jorun (Jætte-Jorun), der gerne gik omkring i Skikkelse af en Hund. Gunnar og Rød holdt sammen imod den gamle Næskonge Hald paa Halsnæs. De stormede i Forening Ramsbjerg ved Melby, hvor Kong Hald holdt sin Datter Drøde skjult i en Hule sammen med sine Skatte. Gunnar skændede Drøde, som dog senere fik sin Fæstemand Bokkar.

Disse Tildragelser er tydeligt nok laant fra Rimkrøniken og derpaa omformet lidt. Ifølge Rimkrøniken gik Gunnars Togt ikke til Halsnæs, men til Norge. Drøde og Bokkar træffes ogsaa begge i Rimkrønikens Beretning, bare med den Forskel, at de der hedder Drotte og Borkard. Deres Søn hed efter »Røde Ran« Halvdan Ram, efter Rimkrøniken Halvdan den Stærke. Rimkrøniken lader hver Konge fortælle om sin egen Regeringstid, sit Liv og Levned og sin Død. I de Vers, hvor Halvdan den Stærke fortæller om sig selv, forekommer netop de Linier: »— der kom en røffuer«, som August Pedersen indleder »Røde Ran«s Oldtidsafsnit med.

*

Det næste Tidsrum, der omtales i »Røde Ran«, er Asser Rigs og Absalons Dage. »Den gamle Svend Estridsen, der var en saare lærd Herre og meget viis paa gamle Frasagn, efterforskede ivrigt Sagnet om det store Røde-Ran og var kommet paa Sporet efter de gamle Kongers Kisteguld, men først under hans ulveagtige Sønnesonner blev — til deres eget Fordærv og stor Ulykke for Folk og Land — den hemmelighedsfulde Skat atter opdaget.«

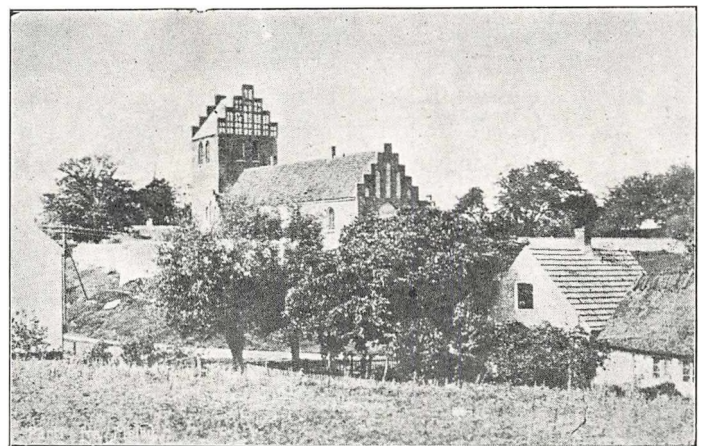
Der fortælleres derpaa meget malerisk om Auderød, Ebbedal, Sonnerup, Dunke og Dunkeborg (Dronningholm),

Vinderød og Asserbo. Personer som Skjalm Hvide, Ebbe, Asser, Erik Ejegod, Erik Emune, Erik Lam og Harald Kesia og senere Absalon omtales her, og ligeledes findes der en meget fantasifuld Skildring af Ramløse Bispegaards Brand i 1139 og af Biskop Rikes Død. Alle stræber efter at blive Ejere af den forsvundne Skat.

I et paafølgende Interregnum berettes om Helenesagnene, Munkene paa Asserbo, Kildefester i Tisvilde, Dronning Dagmars nye Slot Dronningholm ved Auderød, der rejste sig paa det gamle Dunkeborgs Ruiner, Valdemar Atterdag, Dronning Margrethe, Erik af Pommern, Henning Podebusk og mange flere.

*

Tredie Afsnit skildrer indgaaende Slægten Oxes og Poul Laxmands Tid og deres Anslag mod Skatten Røde-Ran. Skuepladsen er Asserbo Slot, og Forfatteren placerer meget

Melby Kirke

sindrigt Datidens kendte Mænd i Romanen. Men ogsaa mindre kendte Skikkelser som Anders Skriver, Kong Hans' Vicekansler, og Christian Foged i Ramløse, der meget rigtigt engang har været til, har han inddraget i Kredsen. Povl Laxmands store Rigdom skyldtes efter »Røde Ran« hans Fund af Skatten.

I det næste Interregnum hører man om Sandflugten ved Tisvilde og Tibirke. Her søger August Pedersen ogsaa at give en Forklaring paa Svenskekongen Karl Gustavs Krige med Danmark og Svenskernes Huseren i Nordsjælland: Karl Gustav søgte efter Røde-Ran-Guldet og efter den svenske tredobbelte Kongekrone, som Povl Laxmand i sin Tid skulde have ranet og skjult paa Asserbo. Ogsaa Fortællingen om, hvordan det gik den første lutherske Præst i Vinderød, findes her. Præsten blev myrdet paa den Bakkeknold, der ligger mellem Arresødal Skovridergaard og Vinderød By, og som endnu den Dag i Dag kaldes Præstekorsbakken efter et Kors, der blev rejst, hvor Præsten dræbtes.

*

Fjerde og sidste Afsnit behandler Tiden omkring Aar 1800, hvor nogle ivrige Skattegravere fra Slingerup- og Strøegnen skal have gjort et mislykket Forsøg paa at hæve

Skatten, et Forsøg, der kostede dem hele deres Formue, som medgik til Stilladser o.s.v. ved Udgravningen.

Ifølge »Røde Ran« har Skatten til at begynde med været skjult i Ramsbjerg, derefter i Arrenakkeborgen, i Dunkeborg, i Asserbo og i Asserbos Voldgrav og til sidst i Søskrænten ved Vinderød Kirke, hvor det sidste mislykkede Forsøg paa at hæve den blev gjort.

Dette Afsnit indledes med et Vers, underskrevet »Øhlenschläger«, de to foregaaende Afsnit ligeledes med hver et Vers, men blot underskrevet »Ø«. Samtlige Vers er, ser man straks, taget fra Oehlenschlägers »Guldhornene«.

Mange vil mene, at det med de skjulte Skatte og den skjulte Kongekrone kun er gamle Tiders Sagn. Det er det maaske ogsaa — men det behøver ikke at være det.

Selv om Tiderne skifter og Maaden at føre Krig paa med dem, er der dog visse Lighedspunkter ogsaa med Hensyn til at finde Skjulesteder for kostbare og uerstattelige Ting. Det kan saaledes i denne Forbindelse være ganske interessant at erindre om, at den 17. September 1948 udleverede den engelske Kontrolkommission i Tyskland den prøjsiske Kongekrone til Prins Oskar af Prøjsen, Ekskejser Wilhelms Søn. Under den sidste Verdenskrig var Kongekronen indmuret i en lille Landsbykirke i Nærheden af Minden ved Weser, Distriktshovedstaden i Westfalen.

Iøvrigt lever Sagnet — helt uden om Beretningerne i »Røde Ran« — stadig her i Nordsjælland om »Dronning Margrethes Krone«, en tredobbelt Guldkrone, som Dronningen skal have baaret den Dag, da hun blev udraabt til de tre nordiske Rigers Herskerinde.

Den svenske Adelsmand Abraham Brodersen Baad, der blev henrettet den 27. August 1410, stod højt i Dronning

Margrethes Gunst. Han var hendes Elsker, mente man. Efter Dronningens Kroning i Sverige skal Abraham Baad, siger Overleveringen, have taget den tredobbelte Guldkrone med sig til Danmark, hvor han skjulte den paa Dronningholm Slot. Senere flyttede han den til Asserbo, hvor den — stadig ifølge Sagnet — blev indmuret i en Væg.

*

Efter den Tid er der sket meget med Asserbo, som jo nu i Aarhundreder har ligget i Ruiner. Sidst der blev gravet paa Stedet, var i Sommeren 1849, da Frederik den Syvende undersøgte Resterne af det gamle Slot. Om han ogsaa har haabet, at Dronning Margrethes svenske Guldkrone skulde komme for Dagens Lys under Udgravningerne, melder Historien ikke noget om, men at han har kendt Sagnet, er der næppe Tvivl om...

Søskrænten udfør den gamle Vinderød Kirke

NYE FORTIDSFUND

Efter Jul genoptager Frømands-Arkæologer deres Arbejde i Roskilde Fjord. Efter Fundet af de 1000-aarige Handelsskibe ved Skuldelev gælder det bl. a. hele det Spærringssystem, man venter at finde Nord for Frederikssund.

VIDENSKABSMÆND fra mange Lande lagde i Sommer Vejen over Frederikssund i Forbindelse med det store Udgravnings- eller Frilægningsarbejde i Roskilde Fjord ved Skuldelev.

Der var Tale om Videnskabsmænd fra de andre nordiske Lande, og der var Forskere fra fjerne eksotiske Lande. Nyheden om Fremdragningen af de 1000-aarige Handelsskibe var spredt vidt og bredt. Mange Forskere vurderede Betydningen af det arkæologiske Arbejde i Roskilde Fjord højere end Hævningen af Regalskibet Vasa ved Stockholm. Og alle var enige om, at Arbejdet, der blev udført af

*ventes fra Bunden af
Roskilde Fjord*

Museumsinspektør *Olaf Olsen* og hans Medarbejdere, var godt tilrettelagt og blev smukt gennemført videnskabeligt og teknisk.

Beundringen har været saa meget større, som man i Virkeligheden stort set maatte tage fat uden Støtte fra Erfaringer. Undervandsarkæologi er et nyt Felt for danske Arkæologer.

Men Arbejdet i Roskilde Fjord er ikke tilendebragt arkæologisk med Skibenes Bjergning. Tværtimod kan det siges, at man fra Nationalmuseets Side synes indstillet paa at fortsætte Fjordens Udforskning i det kommende Foraar.

Man vil ved Foraarets og Sommerens Arbejder faa Frømands-Arkæologer at se og med andre Ord blive Vidne til Aktivitet af samme Art som den, der gik forud for Beslutningen om den koncentrerede Indsats bag Spunsvægen ved Skuldelev.

*Det, det drejer sig om i Foraaret, er Efterforskning af det Spærringssystem, som man mener at Skuldelev-Sænkningen var Led i. Som bekendt har man ikke med Bestemt-
hed kunnet sige noget som helst om, hvorfor Spærringen i sin Tid blev gennemført. Men selvom man altsaa ikke har kunnet sætte Spærringen direkte i Forbindelse med historisk kendte Begivenheder, er det velkendt, at Roskilde Fjord var et vigtigt Sejlfarvand, som indenrigs og udenrigs Fjender maatte igennem for at naa frem til de vigtige Pladser i Fjordens Bund.*

Det er hævet over enhver Tviol, at Egnen omkring Frederikssund har set Flotille efter Flotille af danske og fremmede Skibe staa Fjorden ind og ud, og alt tyder paa, at Roskilde Fjord ud for det nuværende Frederikssund har været et fremskudt Omraade i Forbindelse med det Spærringssystem, som Skuldelev-Skibene var Del af.

*

For denne Teori taler ikke blot en almindelig Vurdering af det formaalstjenlige i at have langt fremskudte Forsvars- og Spærringslinjer. Ogsaa konkrete Oplysninger synes at bestyrke Forskerne i Teorien om, at Farvandet ud for Frederikssund har været inddraget i Spærrings-Anlægget.

Der skal saaledes ikke blot i Kraft af Traditioner blandt Fjordens Fiskere, men ogsaa i Kraft af konkrete Fund være al mulig Grund til at tro, at Frømandsarkæologer i Foraaret vil kunne finde Spor af Pæle-, Risfletnings- og Stenspærringer paa en Position nogle Hundrede Meter nord for Kronprins Frederiks Bro.

Først paa Efteraaret skal lokale Folk have givet Forskerne et Praj om saadanne Spærringsresters Eksistens. Man har Lov at forestille sig en Spærring her som nordligste Forhindring i et System, der sydligere i Fjorden har været udbygget med Skibssænkninger af Skuldelevtypen og med andre Spærringer af nedrammede Pæle og Fletværksforhindringer.

*

Givet er det, at man sydligere — udover Skuldelev-Fundet — har fundet Spor af baade Pælespærringer og Skibssænkninger. Haabet om at gøre andre Fund af Skuldelev-Fundets Kvalitet var ved Afslutningen af Peberrende-Arbejdet i Efteraaret beskedent.

Men det forhindrer ikke, at Foraarets Frømands-Arkæologer ved Frederikssund og sydligere kan gøre Opdagelser, der supplerer den eksisterende Viden om Spærringerne i Fjorden og dermed giver Viden af stor forskningsmæssig værdi. Lykkes Efterforskningerne vil man have samlet Detailler til et Billede, der paa en helt ny Maade kan fortælle om væsentlige Begivenheder i Roskilde Fjords og Nord-

Museumsinspektør Olaf Olsen kommer op fra Bunden af Roskilde Fjord med Træ fra et Vikingskib

vestsjællands Historie. Fra Kalvøen kan den besøgende se ud over et Farvand, der har haft Betydning i Danmarks-historien og som endnu har forskningsmæssige Værdier at give fra sig.

Røde Orm.

Det gamle Taarnur

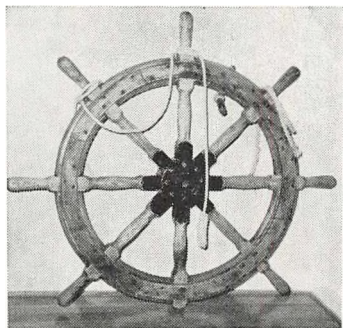
Den gamle Slaghammer i Taarnuret i Hørsholm Kirke, som mange endnu i vore Dage stiller deres Ure efter. Den bærer Aarstallet for Kirkens Opførelse 1822. - Fot. Nationalmuseet.

Tre nordsjællandske Hjem

Af
Eyvind Rafn

TIDERNE ændrer sig og vi med dem — stundom langsomt, stundom hurtigt udvikler Forandringerne sig. Tiden er snart ved at være fjærn, hvor Jernbanestationen i Humlebæk laa nærmest som paa en øde Mark og hvorfra var en lang Spadseretur til nærmeste Hus. Anderledes er det stadig, hvis man ankommer til Humlebæk ad Søvejen, hvad der utvivlsomt altid har været det smukkeste — ja, stedse har været det for Humlebæk mest flatterende.

Lige overfor den idyllisk smukke lille Havn ligger endnu paa sin lille Knold den gamle Herregaard Krogerups Enkesæde i hvis ene Ende, der saa sent som i 1790'erne var Toldkontor og hvor nu den i mange Aar for sin Gæstfrihed overfor nordiske Kunstnere kendte Enkefru *Mary Gazette* residerer — stadig røgtende sine Hverv som Direktør for Købmandsstandens Oplysningsbureau og International Avisudklip A/S — særlig smukt tager den lange, velholdte, lidt lave hvide Længe sig ud om Aftenen, naar man kommer sejlene og ser den ligge oplyst. Den repræsenterer, saa ulasteligt holdt som den stadig er, det smukkeste af det i større Stil endnu bevarede, ældste Humlebæk ligesom Villaen inde

Dette Rat er fra Motortorpedobaaden »T 59«, som Kai Bang var Chef for og sank med paa 30 Meter Vand udfor Themsens Munding efter voldsom Kollision med en britisk Motortorpedobaad i Februar 1951. Det skete under Natmanøvrer. Skibet blev hævet, repareret og Rattet sendt Kai Bang som Gave.
Det maaler 110 Cm i Diameter

Stammoderen til Slægten Briand i Danmark var fransk født ligesom sin Mand. Hun er af Slægten Girard og ses her portrætteret paa det gamle Slægtsmaleri i Villaen hos Kontreadmiral Briand paa Skolebakken i Humlebæk

i den store Have paa Skolebakken, som nu ejes af Marineministeriets tidligere Direktør, fhv. Kontreadmiral *Briand de Crévecœur* repræsenterer paa klassisk Maade Jugendstilen, som den flourer her i Danmark i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Villaen her er opført af Direktør i sin Tid for Den kgl. Porcellænsfabrik *Frederik Dalgas*.

Han levede fra 1866 til 1934, var Svigersøn af Fabrikens navnkundige Chef *Philip Schou*, og Dalgas skabte Fabrikens Verdensry fra 1902, da han blev dens Direktør og hurtigt viste sig at være ikke kun en myndig Industrileder og i Stand til at indføre en patriarkalsk Aand i hele Virksomheden, men ogsaa af megen købmandsmæssig Smidighed.

Da hans Humlebækvilla muredes, kom paa eget Initiativ Repræsentanter for Fabrikens Kunstnere og bad om at maatte være med at mure en Sten ind hist og her. Dalgas sagde først Nej, men da Kunstnerne, som han ogsaa var Kammerat med, insisterede, sagde han Ja og til sin Glæde konstaterede han ved senere Inspektion af Murerarbejdets Fremadskriden, at der hist og her var indsat smukt farvede, brændte Kakler og i Husets Salon endog opført en kunstnerisk Ramme af betydeligt Kvalitet omkring Kaminen.

Ovenover den staar med Bogstaver brændt i en Suite af kulørte Kakler med vilde Roser mellem Ordene: Arnens Lue gjør hiemlig Stue.

Ogsaa Arkitekturen, som den former sig idag, er rigt repræsenteret i Humlebæk og blandt de mere interessante, er ikke mindst som Følge af sit rigt kulturhistoriske Indhold, Hr. og Fru Kommandørkaptajn Kai Bangs Villa kaldet Bangshaven paa Frederikkevej.

*

Mens der i Hjemmet hos Admiralen paa Skolebakken er malede Portrætter og Pasteller forestillende Medlemmer af den gamle franske Adelsslægt Briand de Crévecoeur, af hvilken enkelte udvandrede i Religionskrigenes Tid til Danmark, saa ses der Ting af hel anden Art i Bangsbo.

Paa Skolebakken skuer bl. a. Frederik den Femtes berømlige Cabinetssekretær *Isaac de Briand* med Hustru født Girard og Bror Landfysikus Fr. de Briand, Aarhus, fra Væggene og vel at mærke i Rammer, som er Klenodier idag udført som de er af den her til Riget af Frederik den tredje indkaldte Skildererer og Lakerer Christian van Bracht, som var født i Amsterdam af gammel hollandsk Adel. Det kan endnu ske, at en eller et Par af disse Rammer kommer i Handelen og de noteres da i skyhøje Priser — for Specialister er de altid nemt genkendelige paa deres Væld af smaa

Aftenstemning ved Facaden af Humlehøj med Indgangsdøren hvorfra der er skøn Udsigt over Humlebæk Havn, Øresund og videre til Sverige med Hälsingborgs Lys blinkende klart i det fjerne. Ved Folketællingen i 1911 havde Humlebæk 81 Familier, som levede af Fiskeri, mens Antallet paa Haandværkere var 52 og ved Handel var ansat ialt 81 - det er Tal, som har ændret sig betydeligt i vor Tid

Guldkorn. Det er gammel Kultur, som præger Hjemmet paa Skolebakken.

I Bangsbo er den primitive Kunst repræsenteret.

Herren i Huset er direkte Efterkommer af en af vore mest kendte og ansete Sømandsslægter — hans Tipoldefar er saaledes den navnkundige Søkaptajn Magnus Iwer Bang, der fødtes i 1773 i Aabenraa og blev den, som gav Bangshavn i Grønland Navn og i Haven paa Frederikkevej ligger nu Sten fra den Varde, som den betydelige Magnus Bang fik rejst over sig circa 1830 i Bangshavn som Hædersminde — hans Søn var Søkaptajn Christian Bang, født 1825 og han fulgtes paa Søen af sin Søn Kaptajn Jacob Bang, født i 1851 og ligesom sin Far Kinafarer og ogsaa hans Bror Vilhelm pløjede de vaade Veje, henholdsvis for det Puggaardske Rederi og Kgl. grønlandske Handel og alle er de født i Aabenraa. — Ejeren af Villaen i Humlebæk var ogsaa en Aarrække i Koffardifartens Tjeneste, men kom efter Krigens Slutning i 1945 efter Opfordring til at træde ind i Den kgl. danske Marine, hvor han nu varetager Hverv, som kun tildeles Sømand af megen Erfaring. Hans Far kom som ung til St. Croix i Dansk Vestindien, hvor han gennem en Aarrække gjorde Tjeneste paa Guvernementskontoret i Christianssted og derude fødtes Kommandørkaptajn Kai Bang i 1915.

*

Dette er tre Hjem i Nutidens Humlebæk — hver for sig meget forskellige, men fælles om, at de ejes og præges alle tre af Folk, der kender til at have et stort Ansvar for andre, hvad der jo i vore Dage ikke er saa nemt at kende til som tidligere, og dog har disse tre hver for sig evnet at give deres Hjem et dybt Præg af Verden langt uden om Humlebæk — uden om Danmark. En Treklang, som viser, hvor dybe Rødder Kulturlivet har i vore Dage i det saa hurtigt groende Humlebæk.

Marinehistorikeren, fhv. Kontreadmiral E. Briand de Crévecoeur foran sin gamle Kamin fra Den kgl. Porcelænsfabrik. Den nu 80-aarige Herre, som er Enkemand, skriver flittigt paa en ny Bog med Tilknytning til Søkrigshistorien

Mindehuset

for

Knud Rasmussen

Museet paa Spodsbjerg og Varden
rejst af Venner

Af
SVEND RINDHOLT

POLARFORSKEREN *Knud Rasmussen* døde i 1933, kun 54 aar gammel.

Det er ikke Opgaven her at skildre hans Bedrifter, hvor fristende det end er at fortælle om ham som Grønlandsforsker og Videnskabsmand, som Slæderejsende gennem de hvide Ørkener langt mod Nord, og som Beretter om vovelig Færd og om Eskimoernes Sprog og Levevis.

Men i et Hjørne af Nordsjælland, paa et Højdedrag i Spodsbjærg, nær Hundested, findes et Mindehus og en Varde for denne Danmarks store Søn, og i Betragtning af, at Stedet er værd at gæste, fortjener saavel Museet som Mindesmærket at omtales her i »Jul i Nordsjælland«.

*

*Her var hans Hjem og herfra drog han ud,
den dristigste i Flokken: Danmarks Knud.*

*En Livsomfavner, som blev favnet selv
af lyse Himle og af snegraa Hvælv.*

*Saa tav hans Hjerte som et standset Spil.
Hans sidste Slædespor føg langsomt til.*

*Men som et Nordlys over Danmarks Savn
staar Skæret fra hans Smil, hans Daad, hans Navn.*

Disse Strofer af Hans Hartvig Seedorff er indhugget i en Stenplade, der er opsat ved Indgangen til Knud Rasmussen-Museet.

Her var hans Hjem. Her i Spodsbjærg, med Udsigt til Skibenes Færd i Kattegat, havde den utrættelige Rejsende bygget sig et Hus i 1917 for at have en Bolig, hvor han kunne slaa sig ned mellem Togterne til Grønland, skrive

Knud Rasmussen i Polardragt

sine Beretninger og iøvrigt, hvad han tillagde megen Værdi, modtage Venner, der i stort Tal besøgte ham i de faa Maaneder, han nu og da opholdt sig herhjemme.

Huset bærer tydeligt Præg af at have været Samlingssted for mange Tilrejsende. Om Gæstfriheden vidner ikke blot en Indskrift, opsat ved Indgangen til Stuerne:

*Har du et ærligt Vennesind,
da vær Velkommen og gak ind.*

Men ogsaa paa anden Maade faar man Indtryk af, at dette Hjem var rede til at modtage Besøgende. Der er indrettet mange Sovepladser rundt om. Og for at ikke Sam-

Knud Rasmussens Hus paa Spodsbjerg

vær med Venner skulde optage for megen Tid, er — som et Anneks til den store Villa — opført et mindre Hus, forbundet med Hovedbygningen ved en overdækket Gang. Her er et Arbejdsværelse indrettet. Knud Rasmussen byggede denne »Hule« i 1927, idet han indsaa, at han af Hensyn til sit Arbejde, men uden at behøve at lade sine Gæster rejse, maatte kunne isolere sig og være uforstyrret.

Huset blev først Museum nogle Aar efter Grønlandsforskerens Død. Fru Dagmar Rasmussen boede en Tid paa Stedet, og da hun besluttede sig til at sælge Villaen, blev det til A. P. Møller. Han ville ved Købet muliggøre, at et Mindehus blev skabt og forærede det derfor til Torup Kommune paa dén Betingelse, at man ville værne om det og bevare det som Museum. Samtidig overlod Fru Dagmar Rasmussen som Gave til den nye Institution alt Bohave foruden andre af sin Mands Ejendele.

*

Man faar ved Besøg et klar Indtryk af, at det har været magtpaaliggende at bevare Husets hjemlige Præg. Skønt et og andet er tilføjet, som alene er knyttet til Knud Rasmussens Eftermæle, fremtræder alle Stuer ved deres hele Møblering og Indretning som et *Hjem*, — en Ramme om en daglig Tilværelse, saadan som den formede sig, mens Grundlæggeren levede.

Det gælder ikke mindst det største Værelse i øverste Etage. Denne Storstue kan næppe tænkes at have været beboet af andre end en Grønlandsforsker, — man kan ogsaa sige: af nogen anden end Knud Rasmussen. Ikke blot kan man med livlig Fantasi forestille sig selve Rummet med de skraanende Vægge formet med en Snehytte som Forbillede. Men flere betydningsfulde Enkeltheder vidner om, at den hele Indretning er foretaget af en Mand, der har villet skabe Hygge og Hjemlighed efter et fremmedartet Mønster og et særpræget og meget personligt Behov. Man hæfter sig saaledes ved den svære Ovn, der, med Erfaringer fra særligt kolde Egne, er anbragt nogenlunde midt i Værelset. Man betragter desuden som noget usædvanligt de lange og meget brede Brikse, belagt med svære, lodne Skind. De er opstillet langs Væggene og er givetvis at betragte som Sovepladser for Husets mange Gæster. Overfor Ovnen er opstillet en gammeldags Skrivepult, nem at gøre Brug af for dén, der ikke under Arbejdet kan sætte sig tilrette, men ofte maa bevæge sig til og fra, naar Notater skal hentes frem til Støtte for Skriveriet. Ogsaa den kunstneriske Udsmykning giver Besked om, at her har Knud Rasmussen boet. Man bemærker bl. a. to Grønlænderbuster, Mand og Kvinde, skaaret i Drivtømmer, og paa Væggen, foruden nogle Smaategninger af Knud Kyhn, et større Maleri med Motiv fra Jacobshavn, hvor Knud Rasmussen fødtes i 1879. Det er et Værk af Harald Moltke, af hvem der i øvrigt rundt om i Huset findes adskillige Arbejder.

Lidt fremmed i disse Omgivelser virker egentlig kun et Spinnet i et af Hjørnerne. Men Knud Rasmussen har vel kunnet lide at lytte til dets sprøde Toner.

I Gangen, der forbinder Villaen med den mindre Bygning, hvor Knud Rasmussen havde sit egentlige Arbejdsværelse, er i alt væsentligt samlet, hvad Mindehuset rummer af Ting med udtalt Museumspræg. Her er paa Væggen ophængt Knud Rasmussens Kajak og hans Jagtriffel, og her findes tillige en Frise af Manuskripter og Originaltryk, der belyser hans Eftermæle. Det gælder i første Række Minde-digte af Helge Rode, Axel Juel og Tom Kristensen — for den sidste Vedkommende de fremragende Vers med Titlen: »Det er Knud, der er død« — og tillige Dagbladenes Nekrologer, foruden en Samling Fotografier.

*

Man bemærker forøvrigt ogsaa et Selvportræt af Albert Engström. Det er næppe tilfældigt blevet anbragt i denne Sammenhæng. Engström var Knud Rasmussens nære Ven gennem mange Aar. Jeg husker saaledes, at da jeg i 1937 havde til Opgave at interviewe den store svenske Tegner og Skribent, benyttede denne Lejligheden til i mere end en halv Time dels at udsørge mig om, hvad mine og andre Danskes Indtryk var af Knud Rasmussen, og dels at frem-

Mindevarden for Knud Rasmussen

hæve hvor stor Pris han havde sat paa vor berømte Landsmand.

Til de egentlige Museumsgenstande hører endelig nogle faa Ting, samlet i Villaens Garage. Det er først og fremmest en Hundeslæde, der sikkert har befordret Knud Rasmussen over vældige Strækninger paa hans Rejser, og dernæst en farverig Kvinde-Festdragt fra Vestgrønland.

Her findes tillige et stort, malet Vægkort, paa hvilke de vigtigste af Knud Rasmussens Rejseruter er indtegnet.

*

Museet i Spodsbjærg er saa afgjort Knud Rasmussens egentlige Æresminde. Men det er dog værd at bemærke, at der — bortset fra Statuen af Povl Søndergaard, som skal opstilles paa en særlig Bastion ved Hvidøretangen, mellem Skovshoved Havn og Klampenborg, — findes endnu et Monument, nemlig i umiddelbar Nærhed af Museet. Det er en høj Varde, rejst af danske og grønlandske Venner i 1936.

Mere enkelt og prunkløst kan man vanskeligt forestille sig et Mindesmærke udformet. Men betænker man, for hvem det er rejst, forstaar man, at netop i dette Tilfælde er denne simple Form det naturlige.

Til Knud Rasmussens Mindevarde knytter sig ydermere en Omstændighed, der gør denne Støtte betydningsfuld. Forholdet er det, at der fra hver eneste Boplads i Grønland er sendt en Sten til denne Varde, og at saaledes alle i den fjerne og vidtstrakte Landsdel har medvirket til dens Rejsning. Paa smukkere Maade kunne der ikke handles i denne Sag. Indskriften om, at ogsaa *grønlandske* Venner har bidraget, faar herigennem en enestaaende Vægt og Værdi.

Povl Søndergaards Buste af Knud Rasmussen

Min første Harejagt

Af Erik Gribso

VI skulde mødes ved Solopgang iført Jæbertøj og Gevær.

Jeg var inviteret paa Harejagt. Først havde jeg sagt Nej Tak, fordi jeg synes, det er Synd for Harerne og ogsaa lidt for Jægerne, der strejfer rundt paa Markerne og bliver dødtrette. Men min Kone syntes, jeg var nødt til at sige ja og være glad til — for det var min Chef, der havde inviteret. Fuldmægtig Olsen var ellers hans faste Jagtkammerat, og han er yderst kyndig i Skydningens og Konversationens Kunst, det er dér, han har sin stærke Side, men nu havde han faaet Snue. Og saa blev jeg tvangsindlagt med laant Kanon og nyt Jagtkort.

Nu har jeg aldrig skudt et Gevær af og var jo noget spændt paa, hvilken Vej Kugler og Krudt ville tage ud af Monstrummet. Men Jagttøjet klædte mig i hvert Fald, sagde min Kone. Jeg havde laant baade Tøj og Gevær af en Ven, der kan skyde, men som desværre lider af den Fejl at være næsten en halv meter længere end jeg. Min Kone naaede at faa rimpet Bukserne op, saa de ikke sad i Vejen for Jagt-glæderne forneden, men Jakken var saa stor, at der var Plads til to voksne Harer — selv om jeg ikke regnede med at faa Brug for hverken Jagttaske eller Vildtvogne.

*

Og saa var det D-Dag. Min Chef har været Jæger i tredive Aar og mødte med Bil og grøn Hat og tilhørende Gemsefjer.

— Hop ind, sagde han, jeg har ryddet Bagagerummet, det skulle gaa mærkeligt til, om vi ikke napper et Par Harer. Hvis jeg maa være saa fri at sige: — *Jeg redder Jægeræren. De er Begynder?*

— Jeg har vist mere Forstand paa Hulkort. . .

— Saa maa De forsyne Harerne med Huller, sagde han og lo højt.

Ogsaa jeg lo larmende, det havde jeg lovet min Kone. Men lidt betænkelig var jeg. . .

Vi travede ud i Roemarken i den aarle Morgen. Alle Fuglene var oppe og sang for os. Chefen var i straalende Humør og sagde den ene Brander oven i den anden, alt imens jeg lo min hule, beklemte Latter. Jeg haabede inderligt, at Harerne vilde holde sig i ærbødig Afstand — og maaske kunne man helt undlade at affyre Kanonen?

Tegning af Jensenius.

— De er vel saa meget Jæger, at De først skyder, naar Haren har sat af?

— Ja, selvfølgelig, svarede jeg indigneret og spekulerede som en rasende paa, hvad det var at sætte af.

Personligt ville jeg helst sættes af her og ganske stilfærdigt tage Rutebilen hjemad.

— Sysss, hviskede Chefen. *Pluto* har faaet Stand.

Minsandten om ikke den fjollede Hund pludselig stod bomstille, stiv som en Pind.

— Er den blevet syg?

— Syg? sagde Chefen. Hvem er syg?

— *Pluto*, sagde jeg, se, hvor han dirrer over hele Kroppen. Maaske en Dyrlæge skulle . . .

Chefen bukkede sammen i et Fnis. Og det var der en Hare, der benyttede sig af. Den lettede og sprang af Sted i nogle flotte Hop, Roe op og Roe ned. Hvordan det gik til, ved jeg ikke, men jeg brændte Geværet af.

— Paa den Afstand, er De gal mand?

Men Haren slog et par Kolbøtter og faldt død om.

— Det var som Pokker, sagde Chefen.

*

Saa traskede vi videre. Jeg kan godt lide Naturen og alt sundt og godt, — og jeg har ikke noget imod Roemarker, hvis jeg bare kan blive fri for at luge dem. Men denne her forekom mig baade for langstrakt og ensartet. Stakkels *Pluto* var blevet helt fra Forstanden. Han støvede frem

og tilbage og var ikke til at kende igen fra Kontoret. Der ligger han henne ved Radiatoren og ligner en død Sild. Pludselig stivnede han igen:

— Giv Agt, hviskede Chefen.

— Paa hvad? sagde jeg.

— Klar med Skyderen! Nej, lad være med at sigte paa *Pluto*. Se Haren der!

— Hva' for en Hare?

Jeg kunde vitterlig ikke se nogen Hare. Men saa styrtede den af Sted. Et stort, kønt Eksempplar. Først fyrede Chefen, og Haren fortsatte uanfægtet. Det havde jeg ikke turdet. Saa tøvede jeg en Kende for at give Dyret en rimelig Chance, sigtede nogle Meter ved Siden af den og trak i Dippedutten. Først ramte jeg mig paa Kinden. Men saa fik Haren en Ladning. Stendød.

— Flot Spidsskud paa flad Mark, sagde Chefen.

Men det var ligesom der var lidt Misundelse i Stemmen.

— De har vist luret mig, sagde han, det er nok ikke første Gang, De har prøvet dette her. Mig kan De ikke narre!

Jeg svarede ikke. Det ville lyde tosset at meddele, at jeg kun kendte Geværer fra Vinduesudstillinger og fra Tøjhusmuseet.

Jeg havde kun ét Ønske i Øjeblikket: at Klokken snart var tolv, saa vi kunde faa den Jæger-Frokost og komme hjem til noget, jeg havde Forstand paa.

Men han drev haardt paa. Titusinder af Roer, der lignede hinanden indtil Forveksling, passerede vore Jægerblikke. Saa skabte Pluto sig igen. Løjerlig Hund. Men nu vidste jeg jo, hvad det betød. Haren sprang op og stak af, jeg lukkede Øjnene, holdt godt fast i Geværet og fyrede af — lige op i Luften. Det rev noget i Geværet. Chefen naaede ikke at fyre, saa det maatte jo være mit Skud, der ramte Haren. Et sandt Mesterskud.

— Hør nu her, sagde Chefen, De maa værs'go' sige mig én Ting: Holder De altid samme Afstand fra Haren, eller beregner De individuelt?

— Øh, sagde jeg, det er noget forskelligt.

— En Jagthemmelighed? Ja, men det er ikke rigtig kammeratligt, sagde han. I Dag er vi paa lige Fod, husk det, ja, altsaa bortset fra, at De er en gudbenaadet Jæger og jeg en slem Idiot at have med. Det maa vi sludre om i Morgen paa Kontoret. . .

Imens havde Pluto igen faaet Stand. Jeg sigtede lige paa Haren og vi fyrede samtidig. To Forbiere.

— Naee, dog, sagde Chefen.

Men automatisk brændte jeg det andet Skud af. Og det døde Haren af. Men saa fik vi heller ikke flere. Hvordan det var gaaet til, ved jeg virkelig ikke. Maaske er det som i Kortspil. Begynderen, der faar alt forklaret og sidder med aaben Mund uden at forstaa et levende Muk, vinder jo altid.

*

Frokosten i Traktørstedet var præget af en mærkelig trykket Stemning. Vi sad og gumlede i ildevarslende Tavs-
hed, og jeg kunne ikke hitte paa noget at sige. Gid min Kone havde været her.

— Ja, det var saa *den* Dag, sagde Chefen lidt mat. Nu gælder det om ikke at blive helt til Grin over for Konen. . .

Pludselig rankede han sig og tog et Tag i Nakken paa sig selv:

— Jeg tænker paa . . . kunne vi ikke . . . som Jagtkammerater . . . jeg mener, det er vel noget af et Spørgsmaal, hvem af os der i Grunden fik de to af dem . . . vi fyrede da vist samtidig . . . jeg mener . . .

— Der kan ikke være Tvivl om den Ting, sagde jeg. De to er Deres. Det har vi Vidne paa. Pluto saa jo det hele.

Han kørte mig lige til Døren, og jeg efterlod to af Harerne i hans Vogn.

— Tak for i Dag, sagde han, jo det er mig, der takker, og det bli'r mellem os . . . jeg mener. . .

— Selvfølgelig, sagde jeg. Som Jagtkammerater. . .

— Netop, svarede han og gav fuldt Gas.

*

Jeg styrtede op ad Trappen med de resterende to Harer. Min Kone tog imod mig i Døren, — med et skævt Smil:

— Hvor har du købt dem?

Da tog jeg Stand som en anden Pluto.

Sidespring . . .

En kendt Skribent, som i Aarenes Løb har skrevet en Del Aforismer, - han kalder dem Sidespring, - har overladt »Jul i Nordsjælland« et lille Udvalg. Her har De dem:

Vi vil alle gerne i Himlen, men det haster selvfølgelig ikke.

Nogle holder Høns. Andre holder Kæft. Det sidste betaler sig undertiden bedst.

Mange gaar det saadan, at de, først naar Fanden træder dem over Tærne, faar Armene ud efter Vorherre.

Ærlighed varer endnu længere, hvis ogsaa de andre vil holde sig paa Maatten.

Selv om man er aldrig saa stor i Slaget, skal man alligevel være tilmeldt Folkeregisteret.

Hvis man ikke har andet at holde sig til, kan man passende forsøge at holde sig til Sandheden.

Pudsigt nok er Folk med Klatgæld i Reglen ogsaa plaget af en daarlig Hukommelse.

En Arvetantes virkelige Liv begynder først, naar hun dør.

Der skulle helst ogsaa være en anden Hensigt med Livet end at faa en pæn Begravelse.

Ogsaa Godheden har sin faste Sæson. Vi har bare for faa Juledage.

Det er galt nok, at Folk taber Hovedet. Men værre er det dog, hvis de lever videre uden at savne det.

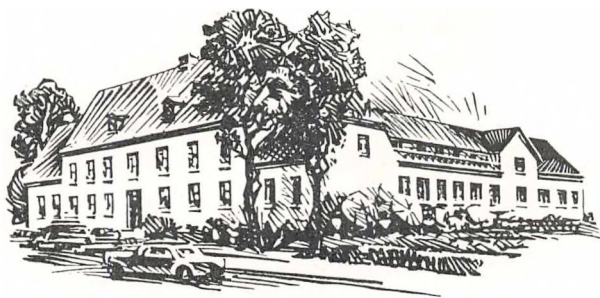
Hvad mon der egentlig var blevet af Napoleon, hvis han var kommet i Gartnerlære.

Med Tro kan man flytte Bjerge. Men der skal to stærke Mænd til at løfte et Klaver.

Det er ingen Sag at springe ned fra Rundetaarn, naar først man er naaet ud over Rækværket.

Det kræver en vis Skønhedssans at finde Poesien i en Skræderregning.

Omkring

en litterær Kro i Nordsjælland

Af
M. I.

MARIANELUND KRO, der ligger midt i Nordsjællands fortryllende Dejlighed nær ved Ruinen af Gurre Slot, er en nobel, hvid Bygning, lidt reserveret af Holdning, kølig frisk paa en Sommerdag og uden Præg af dette parvenu-agtigte, der somme Tider kan ligge over en moderne »gammel Kro«.

Medens den nuværende Bygning kun lige akkurat er 25 Aar, saa er dens Navn aarhundredgammelt — et Navn, der i sig har Mindelser om Paryktiden, den charmante Epoke, hvor man elskede at give Bygninger Kvindenavne. Over Indgangsdøren læses ganske vist Aarstallet 1528, men det skyldes nu nok en Misforstaaelse af den legendariske *Aa. Falck-Rasmussen*, den alsidige og kunstinteresserede Hotelmand, der i 1937 genopførte den nedbrændte Kro og gjorde det saa smukt, at man glæder sig hver Gang ens Vej falder forbi.

»Marianelund«, hvis Værelser Falck-Rasmussen alle lod indrette med separat Bad og lille »Forstue«, kan man i alle Maader rekommandere.

... og Naturen, ja, den er der jo nok ingen anden dansk Kro, der kan hamle op med. »Danmarks skønneste Egn«, sagde *Drachmann*, der ofte havde Standkvarter i den gamle Kro, og som mere end nogen anden dansk Digter er knyttet til Nordsjælland, omend han langt fra er den eneste, der har sunget om Gurre's Sø-Idyl, Volmer's og Tove's Kærlighed, Trylleringen og Den vilde Jagt i Strofer af betagende Skønhed.

Der er velsignet stille og landligt indenfor denne, næsten sluttede, Kreds af Skove, men da *H. C. Andersen* skrev sin Guresang, (»Hvor Nilen vander —«) var her *endnu* mere landligt; Søen og Skovene var større i hans Tid, og i Midlalderen var her eet stort Skov-Øde...

Det er svært at finde nogen Bekræftelse paa, at der skulle have eksisteret et »Marianelund« saa langt tilbage som i 1528 og desuden rækker Skikken at give Lystejendomme Navne som »Louisenlyst«, »Sophienberg«, »Marien-

lyst«, o.s.v., ikke nær saa langt tilbage i Tiden. Naa, ikke des mindre har Kroen en ganske antagelig Alder. Tidligst har jeg fundet Navnet indtegnet paa et gammelt Kort fra 1788 i Matrikeldirektoratet, og det har ikke været mulig at finde noget ældre skriftligt Nedslag end et Skøde fra 1789.

*

I Landsarkivets Skøde- og Panteprotokoller dukker blandt de tidligere Ejere Navnet *John David Belfour* op — »Kjøbmand i Helsingør« — rigtigt et Navn, der har Duft af den Tid, da Sundtoldsstadens rige Handelsliv domineredes af Englændere. Købmandens Kone hed pudsigt nok *Mariane*, og denne Mariane tilstaar jeg, at jeg gerne gad vide noget mere om. Hendes Navn forekommer paa Papiernerne, baade da Belfour køber Marianelund, og da Ejendommen i 1805 afhændes:

»... jeg, *Mariane, Kjøbmand Belfour's Hustru*, sælger og afhænder *Marianelund med Tilliggende til Højvelbaarne Kammerherre van der Maase for 8000 Rigsdaler* —«.

Hverken paa Rigs- eller Landsarkivet ses der at foreligge noget om Krohold paa Marianelund før et Stykke Tid ind i forrige Aarhundrede, da Ejendommen tilskødes Kromand Jacob Hartvig i 1826. Som det fremgaar af Folketællingslisten 1834, bebos Huset af ham, hans Kone, deres mange Børn, to Tjenestefolk, »en Forstecandidat fra Valdemarslund« og »Jane Jessensdatter, 65 Aar, der lever af Almisse«.

Man tør formode, at den brave Gæstgiver og hans Kone Marie, har betjent et saa prominent Selskab som *Hertz, Heiberg* og *Johanne Luise*, der havde Standkvarter i Hørsholm, men som St. Hansaften 1832, gik Gurre-Søen rundt og længe dvælede ved de »sjunkne Slotsruiner«. Det var denne lyse Sommernatsstemning, der smukt kom til Orde i Kong Valdemars Linier fra Heiberg's »Syvsoverdag«.

*Nej, aldrig var en Nat saa skøn som denne!
Ej nogensinde før var Gurre Sø
Saa blankt et Spejlglas for saa klar en Himmel...*

Halvtreds Aar senere gensaa Fru Heiberg som gammel Kone Gurre Sø, og den store Skuespillerinde lader os bevæget forstaa, at det var den, som inspirerede hendes Mand til »Syvsoverdag«.

Marianelunds næste Ejer var den fremragende Forstmand S. M. Bjørnsen, Ejer af »Gurrehus« m. m., og den første som (netop i »Heiberg-Sommeren« 1832) iværksatte en systematisk Udgravning af Slotsruinen. Man maa erindre, at før den Tid var Ruinen ikke kendt og elsket som Tilfældet er idag; den var et overgroet, træbevokset Voldsted,

Holger Drachmann

der kun kendtes af Egnens egne Folk —! Ganske vist havde den tidligere nævnte Kammerherre v. d. Maase i 1817 anstillet Gravninger, men de var temmelig planløse og bragte ikke meget for Dagen.

Efter endnu nogle Ejerskifter overgik det smukke, straaetkede Marianelund til Ejeren af Gurrehus, Fr. Tutein, i Samarbejde med hvem Nationalmusæet udgravede Gurre Slotsruin, der siden Bjørnsens Død i 1857 atter var groet til.

*

Drachmann trak sig ofte tilbage til Marianelund Kro's Ensomhed, og skrev her bl. a. Partier af sin mærkelige Erin-dringsbog, »Den Hellige Ild«. Et af Bogens Afsnit indledes med en af hans egne Tegninger . . . efter alt at dømme forestiller den en Udsigt, tegnet fra Vinduet i et af Kroens Gæsteværelser, hvorfra han ser Skovene ». . . som en nat-sort Krans af nøgne Løvtræer omkring den matblinkende Sø«. Et kommende Uvejr giver ham Uro i Blodet, og han »gaar ud gennem Krohaven, over Stenten ind i Skoven«. Afsnittet slutter med en suggestiv Skildring af hans Møde med »Kong Volmers vilde Jagt«.

Men Drachmann holdt ogsaa af at besøge Marianelund i Venners Lag. Umiddelbart før Amerikarejsen i 1898 foranstaltede den berømte Apoteker Rink fra »Det gamle Apo-tek« i Helsingør et storstilet Afskedsgilde for Digteren. Skinker og Stege blev læsset paa Vogne, og en hel Charabanc blev fyldt med Vinflasker — om det saa var Apotekerens

taffelformede Klaver, blev det paa en Ladvogn transporteret op til Marianelund, hvor en broget Forsamling af Malere og Forfattere mødtes.

I den lune Sommernat gik Dansen i Krohaven, hvor kulørte Papirlygter var ophængt i de gamle Træer, og Charles Kjerulf trakterede det taffelformede. Drachman rejste sig midt under Festen og reciterede sit skønne Indlednings-digt til Gurre-Dramaet:

*Engene damper langs Skovsøens Bred,
Midsommernatten er stille. . .*

Og først, da Morgenen gryede, kørte Selskabet ad Gurre-vej tilbage til Apoteket i Helsingør.

*

Ellen Storm-Petersen, der tilbragte flere Barneaar i Hel-singør, hvor hendes Fader, Murermester Rasmus Jacobsen i Perioden 1900-07 under Prof. Storck, forestod Restaure-ningen af Sct. Mariæ Kloster, har fortalt mig en Barndoms-erindring om Marianelund:

»— det var nærmest et Bondehus med Straatag, Mødding, Høns og Hane. Naar Vejret var godt, spiste vi udenfor ved lange Borde, men Køkkenet var til Afbenyttelse, saa Moder varmede Maden ved Komfur-ild i Krokøkkenet og varmede ogsaa Kaffen dér.

De store røde Valmuer ved Møddingen lokkede, og jeg husker, at min mindre Søster vovede sig derud for at plukke dem, men faldt i Ajlen og maatte klædes af — Tøjet vaskes og hun selv naturligtvis ogsaa — det endte med, at hun blev lagt i Seng paa Kroen til Tøjet var tørt og stroget. . .«

I en »Illustreret Reisehaandbog« fra 1871, beskrives Marianelund som »det smukkeste Gjæstgiversted«, men som Aarene gik forfaldt Kroen vist ikke saa lidt, indtil Sv. Fleuron i en »Rejsefører« fra 1920'rne kunne skrive:

»Marianelund er et gammelt Traktørsted, der har været i Forfald, men en ny Ejer har pyntet det op med megen Smag. Drachmann har faaet sin egen Stue, og Strofer af hans Digtning indrammer Døre og Vin-duer. Hele Interiøret er vel værd at se. . .«

Men en iskold Januarnat i 1937 brændte Kroen bogsta-velig talt over Ejeren, der maatte redde sig i det blotte Linned. Vandet frøs i Brandslangerne og flere stakkels Dyr indebrændte.

En Maanedes Tid senere købte den mangesidige Hotel-mand Falck-Rasmussen Tomten og et Tilliggende paa 30 Tdr. Land for 300.000 Kr. Murene i den gamle Ejendom viste sig at være solide nok, og efter Branden byggedes der med dem som Basis.

Paa Rekordtid rejstes Kroen som den staar i Dag. Kort efter Aabningen aflagde Kong Christian og Dronning Alex-andrine et Besøg paa Kroen, og siden fyldtes Gæstebogen med fornemme Navne. . .

HOTEL
»Leidersdorff«

HILLERØD

✱

TELEFON 38

Tag ogsaa om Vinteren

med

Frederiksværkbanen

og

Gribskovbanen

AKTIESELSKABET
HILLERØD OG OMEGNS BANK

Slotsgade 16 . Hillerød
Telefon 1300

Aktiekapital og Reserver Kr. 5.500.000
Stiftet 1898

**Laan ydes mod Pant i saavel By- som Landejendomme
Indskud modtages paa Bankbog**

Filialer: Fredensborg, Græsted, Skævinge

DRONNINGHOLM *KRO*

TLF.
FREDERIKSVÆRK
229

Skønneste Beliggenhed ved Arresø
Prøv vor billige, men 1. Kl.s
Frokost og Kaffe med Hjemmebag

✱

Madkurve kan medbringes

Tove og Leif Nielsen

HELSINGE *BOGHANDEL*

P. Schwartz Sørensen

TELEFON 1
ØSTERGADE 19

*

Diggo Jørgensen

Handelsgartner

Vestergade 3 . HELSINGE . Tlf. 223 - 201

✱

BLOMSTER . GRØNT . FRUGT

Smukke Buketter og Sammenplantninger

Stort Udvalg i Julekranse

Kød

Flæsk - Paalæg

✱

Til Hverdag og Fest

Fin

faar De bedst

Kvalitet

alt i baade varmt og koldt —
gør derfor Holdt

✱

Stort

Udvalg hos

Slagtermester Jacob Lyng Madsen

Østergade 17 . Helsinge . Telefon 34

ARNE HENRIKSEN

Tømremester — Maskinsnedkeri

Karsemose

Telefon Frederiksværk 97

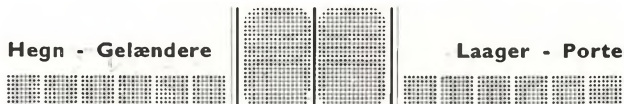
Ogsaa alt vedrørende Sommerhuse

Den gamle Smedie

J. THISTEN-NIELSEN

Frederiksværk — Telefon 556

Hegn - Gelændere

Laager - Porte

Alt i Kleinsmedearbejde

Poul
A
S
LIEBERKIND

FREDERIKSVÆRK TLF. *17

Gennem Generationer det rigtige Indkøbssted for gode Manufakturvarer af enhver Art

Hotel Strandborg

FREDERIKSVÆRK . TLF. 293

De smaa Haver
med god og billig
Mad.
Hyggelige Værelser
med
Centralvarme

Einer Petersen

JULEGAVER

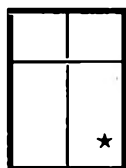
HELE FAMILIEN FAAR GLÆDE AF

Alt i Boligmontering faar De hos:

Konto oprettes
gerne

Det er Nørregade 20 over Gaarden

Glarmester H. Andersen

FREDERIKSVÆRK - TLF. 367 - TLF. 223

Agenda paa Torvet

♂ **AGENDA-Udstyr**

Isenkræmmer C. Frederiksen

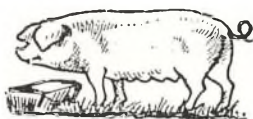
Torvet Frederiksværk Tlf. 515

Deres Specialforretning

Kosangas - EI-Artikler - Gave-Artikler
Støbegods LL & Co

Forretningen med det store Opland Altid Parkering

**HARALD
KORSGAARD
PETERSEN**

Slagter- og Viktualieforretningen

Strandvej 96,
Frederiksværk
v. Staalvalseværket
Telefon 626

*Prøv vor hjemmelavede Medister,
den er lavet af Flæsk og ikke af Klister*
Alle vore Varer er gode, friske og
delikate.
Een Gang Kunde — altid Kunde

Julegaver til hele Familien

VIGGO SVENDSEN

Urmager — Guldsmed — Optiker
Fr.værk Telefon 201

KOSMORAMA

FREDERIKSVÆRK

Telefon 455

Vagn Nielsen

STATSAUT. SKIBSMÆGLER
FREDERIKSVÆRK

Telegram-Adresse: »Neslein« . Telefon 185

OSVALD KRAFT

Smedie og Maskinværksted
Havnevej · Frederiksværk

Centralvarme og oliefyr

Telefon 422 og 366

Baade til Jul og til Nytaar,
ja, Aaret rundt, De faar
altid fine Varer hos LARSEN:
Flæsk og Kød, Paalæg og Farsen,
aldrig forgæves hos os De gaar!

Sv. E. Larsen's

Slagter- og Viktualieforretning

Strandvejen 17 · Frederiksværk · Tlf. 254

...Alt

elektrisk

Smukke Bordlamper · Moderne Lampetter
Alt i El-Køkkenudstyr · Brødrister og Strygejern

KNUD LØTH

aut. Installatør

Telefon Frederiksværk 177 — Nørregade 20

Joh. Reitzels Efterfølger

E. Skougaard Rasmussen

Murermester

Tscherningsgade 5
Frederiksværk
Telefon 587

Køb Manufakturvarer

hos FIRMA

KNUD ANDERSEN

Nørregade 13, Frederiksværk
Telefon 107

Udsøgte Vine

fra

Den gamle Købmandsgaard

P. BJØRNSBÆK-OLSENS VINHANDEL · FR.VÆRK

Telefon Hald 35

Torup Kro

Torup pr. Dyssekilde

NORDSJÆLLANDS ÆLDSTE KRO

Hyggelige Selskabslokaler og à-la-carte
Stor gammel Have

HVER DAG HELE AARET RUNDT NYSTEGTE HALSNÆS-AAL

Musik og Underholdning hver Aften

Se den nye Drengeddeling

Aage Løkke
FREDERIKSVÆRK

Telefon 345 — en god Forbindelse i Tøj

FISK

er en god og sund Spise

✱

Hans Rasmussen

Fiskehuset . Nørregade 5 . Frederiksværk . Tlf. 855

FRISKE VARER
BILLIGE PRISER

Sv. Aa. Olsen & Co.

Blikkenslagere . Aut. Gas- og Vandmestre

Install. af W. C. og Badeanlæg
Automatiske Pumpeanlæg og elektriske
Vandvarmere . Oliefyr

Nørregade 47, Frederiksværk

Telefon 585

Alt i
Børnekonfek-
tion
Mange gode
Ideer til
Julegaver

KAREN GISSELMANN

Den lille Butif

Strandgade 4 . Fr.værk . Tlf. 678

CHR. OLSEN

Tømremester

Maskinsnedkeri . Nørregade 52 . Fr.værk Telf. 131

Frederiksværk

Bogtrykkeri

Etableret 1924

NØRREGADE 24

TLF. 64

H. ANDREASEN
FREDERIKSVÆRK

ISENKRAM - GLAS - PORCELEN - Udstyr - Sport

ALF JENSEN
GODTHAABSVEJ 4A
TELEFON 285*

Stort Udvalg i Julegaver til hele Familien

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER

MØRTEL . STØBEGODS . BRÆNDEL

K. A. Larssensgade 1 og Havnvej 15 — Tlf. 6 (3 Ledninger) og 12 — C. V. Berntsen

OIL-O-MATIC

Oliefyr

sejrer stort ude i Verden

Frederiksværk Smede- og Maskinværksted

W. Larsen . Tlf. Frederiksværk 95 og 467 . Fredens Allé 7

Der bor en Bager i
Nørregade nr. 9,
Frederiksværk

nemlig:

H. V. EHRBAHN

Telefon Frederiksværk 250

Kai B. Christiansen

MURERMESTER

TLF. 262

LISELEJE

Fornuftige

Julegaver!

Fikse Kort sagt — Julegaver fra

Julegaver **JENS HOLTEGAARD**

Frederiksværk Telefon 83

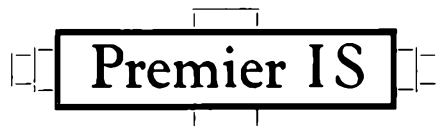
Vi hjælper Dem altid på Gled, hvis De mangler Ideer

Statsautoriseret Revisor

Carl Johansen

Vesterbrogade 19 . København V . Tlf. Hilda 250 - 5050

træffes den første Fredag i hver Maaned i
Frederiksværk paa Frederiksværk Bogtrykkeri
fra Kl. 10-12 og efter Aftale. Tlf. Fr.værk 285

Aug. Højrup

FREDERIKSVÆRK . TELEFON 269

GRAND HOTEL

FREDERIKSVÆRK

TLF. 8

V. A. Hansen

Th. Pederen
Kiosken, Torvet
Frederiksværk

Telf. 195 og 163

Festtelegrammer
sendes overalt

Alle førende Mærker i

Cigarer, Tobak

ogsaa i smukke Gaveæsker
til Julen
samt alt i Konfekturer

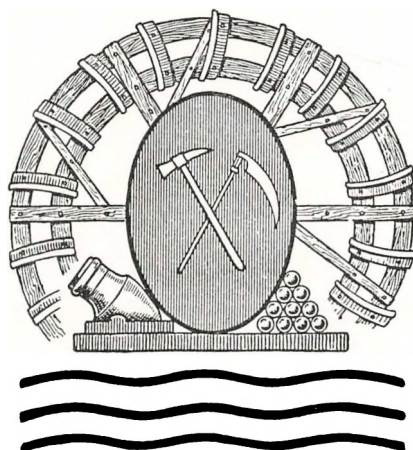

Julehæfter
Dag- og Ugeblade

HÆRENS KRUDTVÆRK FREDERIKSVÆRK

JAGT PATR O N E R

Frederiksværk Kro

(Laur. Mathiesen)

Torvet

TELEFON 85

Lukket Keglebane

✦

Smaa, lette Retter

✦

Madkurve
kan medbringes

L. P. Hansen

Slagtermester

Dejligt Fjerkræ, Flæsk og Kød,

Pølse — sort og hvid og rød,

Paalæg — alt til Smørrebød,

Oksekød til saftig Bøf,

Sylte, Koteletter — øf-øf-øf.

NØRREGADE 14 . FREDERIKSVÆRK . TLF. 61

Den
RIGTIGE

Ure og Guldsmedeforretning

S. P. Løffe & Søn

Urmager og Guldsmed

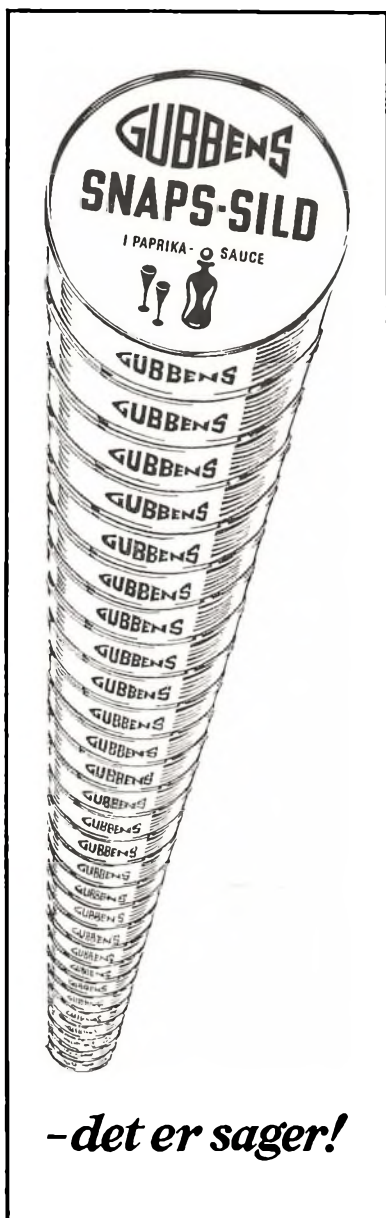
Frederiksværk Tlf. 286

BANKEN

FOR

FREDERIKSVÆRK OG OMEGN

AKTIESELSKAB

-det er sager!

Hotel Strandborg

Ove Curt Hansen

Nymonterede
Værelser
med moderne
Komfort

HUNDESTED TELEFON 12 - 433 OG 156

H. Nobel
NOBEL

TØMMERHANDEL

FREDERIKSVÆRK

TELF. *70

TRÆLAST
BYGNINGSARTIKLER
BETONVARER

SIGURD HENRIKSEN

TØMRERMESTER

»Solbakken«, Kregme . Telf. Ølsted 137

Alt vedrørende Tømmer- og
Snedkerarbejde

Nyt saavel som Reparationer

*Tilbud
og Overslag uden
Forbindende*

Herunder ogsaa alt
vedrørende Sommerhus-
byggeri

Køb Deres
Gasolie = Dieselolie
Petroleum

i

Hundested Kulimport A/S

Tlf. Hundested 200 - Frederiksværk 200

Overalt i Nordsjælland

EFFO

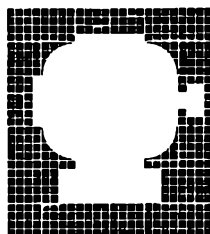
Andelselskabet
Elektricitetsforsyningen
for Frederiksværks Omegn

leverer Strøm til Lys, Kraft og Varme til følgende Sogne:

Torup, Melby, Kregme, Vinderød, Lille Lyngby, Strø, Græse, Sigerslevvester, en Del af Slangerup Landsogn og Tibirke og Ramløse Sand

OVER FØLGENDE TRANSFORMATORSTATIONER:

1. Hundested, 2. Lynæs, 3. Torpmagle, 4. Torup, 5. Melby, 6. Evertofte, 7. Vinderød, 8. Brederød, 9. Kregme, 10. Hundested Havn, 11. Ullerup, 12. Strøllille, 13. Strø, 14. Sigerslevøster, 15. Sigerslevvester, 16. Græse, 17. Hørup, 18. Store Lyngby, 19. Meløse, 20. Hald, 21. Hundested Isværk, 22. Hundested Motorfabrik, 23. Vinderød Enghave, 24. Støverled, 25. Hundested Vandværk, 26. Asserbo, 27. Liseleje, 28. Tollerup, 29. Kikhavn, 30. Nødebo Huse, 31. Sverkilstrup, 32. Lynæs Vandværk, 33. Søndergade, Lynæs, 34. Vinderød By, 35. Auderødlejren, 36. Hvide Klint, 37. Lille Kregme, 38. Classens Dige, 39. Lindebjerg, 40. Lille Carlsminde, 41. Tibirke Sand, 42. Skovbo, 43. Asserbohus, 44. Carls-gave, 45. Lynæs Havn, 46. Pileallé, Hundested, 47. Hundested-gaard, 48. Karsemose Overdrev, 49. Ramløse Sand, 50. Baghus, 51. Hundested Nord, 52. Melby Præstelod, 53. Asserbo Vandværk

Gaa i
Sparekassen
— hele
Familiens
Pengeinstitut

Afdelinger:

Frederiksborg Amts Sparekasse
Frederikssund Sparekasse
Frederiksværk Sparekasse
Helsingø Sparekasse

Filialer:

Birkerød Sparekasse
Bistrup Sparekasse
Farum Sparekasse
Fredensborg Sparekasse
Ganløse Sparekasse
Gilleleje Sparekasse
Græsted Sparekasse
Hornbæk Sparekasse
Hundested Sparekasse
Hørsholm Sparekasse
Jægerspris Sparekasse
Lillerød Sparekasse
Liseleje Sparekasse
Lyngby Sparekasse
Skibby Sparekasse
Slangerup Sparekasse
Tisvilde Sparekasse
Vejby Sparekasse
Veksø Sparekasse
Ølstykke Sparekasse

Tillid

Frederiksborg Amts Sparekasse